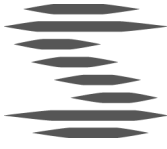

Ärendenr: 2020/1289

Version: 2021-06-17

Kontrollstation dammsäkerhet 2021

Affärsverket svenska kraftnäts redovisning av uppdrag
nr. 5 i regleringsbrevet för år 2020

Förord

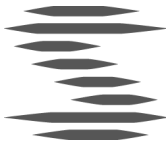
Denna rapport avser avrapportering av regeringsuppdraget Kontrollstation Dammsäkerhet 2021. I uppdraget har ingått att analysera om tillsynen och tillsynsvägledningen skärpts i den omfattning som krävs sedan införandet av den nya dammsäkerhetsregleringen 2014. Det har även ingått att analysera hur tillsynsarbetet bedrivits och hur väl avgifterna motsvarar motprestationen samt nivån på schablonavgifterna.

Uppdraget har genomförts av dammsäkerhetshandläggare på Tillsynsenheten. Löpande samråd har skett med Svenska kraftnäts dammsäkerhetsråd.

Innehåll

Sammanfattning	7
1 Uppdraget.....	9
1.1 Svenska kraftnäts tolkning av uppdraget	9
1.2 Uppdragets genomförande	10
1.3 Angränsande aktiviteter och uppdrag	11
2 Regelverkets ikraftträdande och implementering	13
2.1 Regelverk och riktlinjer före 2014	13
2.2 Varför behövs ett särskilt regelverk?	14
2.3 Regelverkets syfte, innehåll och ikraftträdande	15
2.4 Implementering av regelverket 2014-2020.....	16
2.4.1 Svenska kraftnäts tillsynsvägledning	17
2.4.2 Konsekvensutredningar och dammsäkerhetsklassificering.....	21
2.4.3 Dammgarnas egenkontroll och rapportering.....	24
2.4.4 Länsstyrelsernas tillsyn	27
3 Har regelverkets syfte uppnåtts?	34
3.1 Stärkt tillsynsvägledning och preciserade krav på dammsäkerhet	34
3.2 Klassificering av dammar utifrån en bedömning av ett dammhaveris sammanlagda konsekvenser för omgivningen.....	34
3.3 Bestämmelser om damminnehavares egenkontroll och rapportering.....	35
3.4 Stärkt tillsyn och länsstyrelsernas möjlighet att kräva åtgärder avseende dammsäkerhet	35
3.5 Svenska kraftnäts övergripande bedömning	36
4 Har tillsyn och tillsynsvägledning skärpts i den omfattning som krävs?	37
4.1 Om tillsynsvägledningen.....	37
4.2 Om tillsynen	38
4.3 Om tillsynsavgifterna.....	42
4.3.1 Principer för att ta ut avgifter	42

4.3.2	<i>Kostnadsutveckling - Schablonavgifternas nivåer är fortsatt relevanta men viss flexibilitet bör medges</i>	44
4.3.3	<i>Avgiftsintäkterna för dammsäkerhetstillsyn bör fortsatt disponeras av länsstyrelserna</i>	44
4.3.4	<i>Dammsäkerhet bör särredovisas i ekonomiredovisningssystem och vid rapportering enligt 10 kap. FAPT</i>	45
5	Slutsatser och förslag	47
5.1	<i>Slutsatser och rekommendationer</i>	47
5.1.1	<i>Tillsynsvägledningen</i>	47
5.1.2	<i>Tillsynen</i>	49
5.1.3	<i>Schablonavgifterna för dammsäkerhetstillsyn och länsstyrelsernas motprestation</i>	50
5.2	<i>Förslag på författningsändringar och uppdrag</i>	51
	Referenser	53
	Bilaga 1 – Frågeformulär och dialogmöten som utgjort underlag för uppdraget ..	55
	Bilaga 2 – Förslag på ny VÄS-struktur för Dammsäkerhet som eget sakområde ..	63
	Bilaga 3 – Författningsförslag avseende tillsynsprogram i miljötillsynsförordningen	64
	Bilaga 4 – Författningsförslag om redovisning av intäkter och kostnader i 10 kap. 3 § FAPT	66
	Bilaga 5 – Författningsförslag om helhetsbedömningar i förordning om dammsäkerhet	67

Sammanfattning

I enlighet med ett uppdrag i Svenska kraftnäts regleringsbrev för år 2020 har Svenska kraftnät analyserat om tillsynen och tillsynsvägledningen skärpts i den omfattning som krävs sedan införandet av den nya dammsäkerhetsregleringen 2014. I arbetet har även ingått att analysera hur tillsynsarbetet bedrivits och hur väl avgifterna motsvarar motprestationen samt nivån på schablonavgifterna.

Dammsäkerhetsregleringen infördes 2014 med det övergripande syftet att förebygga dammhaverier, genom att bland annat stödja utvecklingen av dammägares dammsäkerhetsarbete och stärka länsstyrelsens tillsyn av dammsäkerheten. Svenska kraftnät har gjort tolkningen att uppdragets tyngdpunkt ligger på att analysera de statliga insatserna för dammsäkerhet, dvs. inte på att analysera dammägares tillämpning av regleringen.

Uppdraget har baserats på uppföljningar av dels ordinarie rapporteringar från dammägare och länsstyrelser, dels informationsinhämtning genom frågeformulär som skickats till dammägare och länsstyrelser. Vidare har ett flertal dialogmöten hållits med ett urval av dammägare, länsstyrelser och tillsynsvägladande myndigheter med närliggande ansvarsområden.

Slutsatser

Svenska kraftnät bedömer att införandet av regleringen har stöttat utvecklingen av såväl ägarnas dammsäkerhetsarbete som länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn. Svenska kraftnät bedömer att den nya regleringen har stärkt dammsäkerhetsutvecklingen i landet, men att vissa ytterligare regelverkskompletteringar behövs. Vidare behöver tillämpningen bli fullt utvecklad – vilket bedöms ta ytterligare några år – för att det övergripande syftet ska uppnås.

- > Tillsynsvägledningen har skärpts i den omfattning som krävs. Det är angeläget att den upprätthålls och utvecklas löpande för att fortsatt utgöra ett relevant stöd för både länsstyrelser och dammägare.
- > Dammsäkerhetstillsynen har utvecklats, men ännu inte skärpts i den omfattning som krävs. Länsstyrelsernas sätt att bemanna tillsynsarbetet såväl som deras förutsättningar för att upprätthålla erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens varierar.
- > Nivåerna på schablonavgifterna är fortsatt relevanta. De medger länsstyrelsernas upprätthållande av personella resurser med dammsäkerhetskompetens för tillsynen utan att vara alltför betungande för mindre dammägare.
- > Förutsättningarna för redovisning och uppföljning av länsstyrelsernas verksamhetskostnader för dammsäkerhetsarbete behöver stärkas för att det ska vara möjligt att bedöma om tillsynsavgifterna motsvarar motprestationen.

Rekommendationer och förslag

Svenska kraftnät ger följande rekommendationer och förslag på uppdrag och regelverkskompletteringar:

- > För att tillhandahålla relevant vägledning för länsstyrelser och dammägare är det viktigt att Svenska kraftnät upprätthåller och vidareutvecklar sin vägledning och utökar sin samverkan med övriga tillsynsvägledande myndigheter samt branschorganisationer.
- > För att stödja dammägare i att utföra och redovisa helhetsbedömningar om dammsäkerhet samt medge en ökad flexibilitet och styrning avseende under vilka omständigheter som helhetsbedömningar ska genomföras föreslås riktade informationsinsatser samt ändringar i förordning om dammsäkerhet.
- > För att möjliggöra en effektivare dammsäkerhetstillsyn föreslås att Svenska kraftnät med bistånd av länsstyrelserna ges i uppdrag att utreda behov av dammsäkerhetskompetens, möjligheter att överlåta dammsäkerhetstillsyn mellan länsstyrelser och arbetssätt för samordning av tillsynen.
- > För att borga för en regelbunden och förutsägbar tillsyn föreslås att bestämmelser om tillsynsprogram för dammanläggningar med klassificerade dammar införs i miljötillsynsförordningen.
- > För att stärka tillsynen avseende dammanläggningar med otillfredsställande eller okänd dammsäkerhetsstatus föreslås att tillsynen av dessa dammanläggningar ska utgöra ett fokusområde i den nationella strategin för miljöbalktillsyn 2022-2024.
- > För att möjliggöra en likvärdig och kvalitativ redovisning och uppföljning av länsstyrelsernas motprestation i förhållande till erhållna intäkter från tillsynsavgifter ger Svenska kraftnät följande förslag.
 - Dammsäkerhet bör införas som ett eget sakområde med ett antal underkoder i länsstyrelsernas verksamhets- och ärendestruktur (VÄS).
 - Bestämmelser om årlig redovisning av verksamhetskostnader och intäkter för dammsäkerhetstillsyn bör införas i 10 kap. 3 § förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.
 - Dammsäkerhet bör utgöra ett eget sakområde i den redovisning av tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken som länsstyrelserna årligen gör till Naturvårdsverket.
- > För att följa upp om förändringar i och tillämpning av dammsäkerhetsregelverket har lett till att tillsynen och tillsynsvägledningen skärpts i den omfattning som krävs föreslås ytterligare en kontrollstation 2026.

1 Uppdraget

Uppdraget som det formulerades i regleringsbrevet för Svenska kraftnät för år 2020¹:

5. Affärsverket svenska kraftnät ska som uppföljning till kontrollstationen 2018 om dammsäkerhet genomföra en kontrollstation 2021 och analysera om tillsynen och tillsynsvägledningen skärpts i den omfattning som krävs sedan införandet av den nya dammsäkerhetsregleringen 2014. I arbetet ingår att analysera hur tillsynsarbetet bedrivits och hur väl avgifterna motsvarar motprestationen samt nivån på schablonavgifterna. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) senast den 15 augusti 2021.

Svenska kraftnäts konstaterade i sin avrapportering av kontrollstation dammsäkerhet 2018² att det var för tidigt att säga om tillsynen skärpts i tillräcklig omfattning eftersom arbetet fram tills dess främst hade inneburit arbete med klassificering av dammarna. Svenska kraftnät rekommenderade därför att en ny kontrollstation borde genomföras 2021.

1.1 Svenska kraftnäts tolkning av uppdraget

Dammsäkerhetsregleringen infördes 2014 med syftet att förebygga dammhaverier, bland annat genom att stödja utvecklingen av dammsäkerhetsarbetet hos dammägarna och genom att stärka tillsynen av dammsäkerheten³. Svenska kraftnät tolkar att uppdragets tyngdpunkt ligger på att analysera de statliga insatserna för dammsäkerhet, och inte på att analysera dammägares tillämpning av regleringen. Resonemang om regleringen har stött dammägarnas vidareutveckling av dammsäkerhetsarbetet har dock förts. Vidare har Svenska kraftnät avgränsat uppdraget till att omfatta dammsäkerhetstillsyn och tillsynsvägledning avseende dammar i dammsäkerhetsklass enligt miljöbalken. Tillsyn och tillsynsvägledning avseende dammar utan dammsäkerhetsklass eller i enlighet med andra regelverk behandlas därför inte i rapporten. Inte heller länsstyrelsernas arbete med prövning berörs.

I kontrollstationen 2018 gjordes en uppföljning och analys avseende dammsäkerhetsutvecklingen 2014-2017, en period som främst innefattade dammsäkerhetsklassificering. I denna rapport analyseras inte utvecklingen 2014-2017 på nytt, däremot beskrivs utvecklingen från regelverkets ikraftträdande för att ge en helhetsbild t.o.m. 2020.

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Affärsverket svenska kraftnät, Infrastrukturdepartementet

² Kontrollstation 2018 om dammsäkerhet - Delrapport 1 av regeringsuppdrag – klassificering och tillsyn, dnr. 2018/228

³ Proposition 2013/14:38 Dammsäkerhet

Svenska kraftnät har delat in rapporten enligt följande:

- > Kapitel 1 (detta) beskriver vår tolkning av uppdraget, hur vi genomfört uppdraget samt angränsande uppdrag.
- > Kapitel 2 beskriver bakgrunden till att regelverket infördes samt regelverkets ikraftträdande och implementering. Detta kapitel utgör därmed en grund för bedömningarna och rekommendationerna i efterföljande kapitel.
- > Kapitel 3 omfattar vår analys och bedömning av om syftet med att införa regelverket uppnåtts.
- > Kapitel 4 innehåller vår analys och våra svar på frågeställningarna i uppdraget. Här ger vi vår bedömning av om tillsyn och tillsynsvägledning har skärpts i tillräcklig omfattning.
- > Kapitel 5 sammanfattar våra bedömningar och rekommendationer om regelverksändringar och andra insatser.

1.2 Uppdragets genomförande

Uppdraget har genomförts av Svenska kraftnäts dammsäkerhetshandläggare på Tillsynsenheten. Arbetet genomfördes i fyra faser:

- 1 Planering och förberedelser
- 2 Inhämtning och sammanställning av underlag
- 3 Bearbetning och analys
- 4 Rapportskrivning, intern förankring och rapportering

Länsstyrelser och dammägare har medverkat i fas 2 genom att bidra med underlag, erfarenheter och synpunkter. Informationsutbyte med Svenska kraftnäts dammsäkerhetsråd och inhämtande av synpunkter på genomförandet, bedömningar och förslag har gjorts löpande under arbetets gång.

Huvudsakliga aktiviteter som genomförts med koppling till uppdraget:

- > Informationsspridning om kontrollstationen och Svenska kraftnäts samlade vägledning och stöd inom dammsäkerhetsområdet (våren 2020)
- > Upprättande av nationella sammanställningar av dammägares dammsäkerhetsrapportering (hösten 2020) respektive länsstyrelsers rapporteringar om dammsäkerhetstillsyn (våren 2021)
- > Utskick av frågeformulär till länsstyrelser och ägare till dammar i dammsäkerhetsklass (hösten 2020)

- > Fördjupande dialogmöten med ett urval av länsstyrelser och dammägare samt med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket och Havs- och Vattenmyndigheten (hösten 2020 och våren 2021)
- > Sammanställning och analys av inhämtade uppgifter (våren 2021)

Bilaga 1 utgör en sammanställning över svar på frågeformuläret och genomförda dialogmöten.

1.3 Angränsande aktiviteter och uppdrag

Svenska kraftnät har även medverkat i följande uppdrag och aktiviteter med beröring på uppdraget:

- > Naturvårdsverkets, Folkhälsomyndighetens, Havs- och vattenmyndighetens, Kemikalieinspektionens, Statens jordbruksverks och länsstyrelsernas uppdrag att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken (M2020/01034/Me) samt Naturvårdsverkets arbete med att upprätta en nationell tillsynsstrategi⁴. I uppdraget som ska redovisas senast den 31 december 2023 ingår bl.a. att föreslå åtgärder för att utveckla en samlad nationell uppföljning och utvärdering av tillsyn och tillsynsvägledning i enlighet med 3 kap. 21 § miljötillsynsförordningen.
- > Statskontorets och Naturvårdsverkets uppdrag att se över systemet för avgifter för sådan prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken (M2020/00666/Me).
 - Statskontorets del av uppdraget handlade om att analysera om avgiftssystemet enligt FAPT är ändamålsenligt och att vid behov föreslå förändringar i avgiftssystemet och kraven på rapportering och uppföljning. Statskontoret har redovisat sin del av uppdraget⁵.
 - Naturvårdsverket ska med utgångspunkt i Statskontorets analys och förslag föreslå avgifter och indelning av verksamheter i olika avgiftsnivåer för de verksamheter som avses i 2, 3 och 7 kap. FAPT så att avgifterna står i proportion till kostnaderna för prövning och tillsyn av verksamheterna i olika branscher och för olika ärendetyper samt är lättbegripliga och förutsebara, och lämna de författningsförslag som behövs för att såväl Statskontorets som Naturvårdsverkets förslag ska kunna genomföras. Naturvårdsverket ska redovisa sin del av uppdraget senast 31 mars 2022⁶.
- > Länsstyrelserna ska redovisa hur tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken har utvecklats sedan föregående år, andel utförd tillsyn i

⁴ Framtagande av en nationell strategi för miljöbalkstillsynen, Naturvårdsverket, 2020-06-17

⁵ Statskontoret, Översyn av avgiftssystemet för prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken, 2020:23

⁶ Framställning om förlängd tid för uppdraget att se över systemet för avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, M2021/00605

förhållande till behovet av tillsyn inom olika sakområden, vilka tillsynsvägledande insatser som har genomförts och hur samverkan har bedrivits samt vilka resultat som länsstyrelsernas arbete har lett till. Redovisningen ska omfatta hur medlen har använts samt utformas enhetligt och efter hörande av Naturvårdsverket. Uppdraget ska redovisas till Naturvårdsverket senast den 15 februari 2022⁷.

- > Under senare år har Svenska kraftnät och Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) uppmärksammat att ländernas dammsäkerhetsregelverk inte omfattar gränsöverskridande frågeställningar. Det framgår inte hur dammanläggningar som ligger i ett av länderna med allvarliga dammhaverikonsekvenser i det andra landet ska omfattas av regelverk; vilket lands regelverk som gäller, vilken myndighet som ska bedriva dammsäkerhetstillsyn, vilka tillsynsavgifter som ska tas ut m.m. NVE har inlett en dialog med representanter i Sveriges regering (Infrastrukturdepartementet och Miljödepartementet) om detta. Frågan analyseras därför inte vidare inom detta uppdrag.

⁷ Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende länsstyrelserna

2 Regelverkets ikraftträdande och implementering

I detta avsnitt beskrivs situationen innan regelverket infördes, varför regelverket infördes, regelverkets syfte, innehåll och ikraftträdande samt hur regelverket implementerats.

2.1 Regelverk och riktlinjer före 2014

Innan 2014 fanns det inte någon särskild lag om dammsäkerhet i Sverige. Dammsäkerheten reglerades i flera regelverk där miljöbalken (MB) och lagen om skydd mot olyckor (LSO) är de mest centrala. Enligt dessa regelverk är verksamhetsutövaren skyldig att skaffa den kunskap som behövs, undersöka och bedöma riskerna med verksamheten från hälso- och miljösynpunkt, utarbeta och följa rutiner för egenkontroll samt i övrigt vidta erforderliga åtgärder och ha beredskap för att undvika skador. Regelverkens mer generella karaktär innebär dock att tillämpningen av bestämmelserna varierade.

Gruvdammar omfattades av bestämmelserna i förordningen (2008:722) om utvinningsavfall. Förordningen ställer bl.a. krav på verksamhetsutövaren att upprätta ett säkerhetsledningssystem och en intern beredskapsplan.

Avsaknaden av bindande regelverk som specificerar dammsäkerhetskrav i Sverige har medfört att kraft- och gruvindustrins riktlinjer för dammsäkerhet har hög status och att de har använts som ”rättesnören” även om de inte är juridiskt bindande. Vattenkraftindustrins riktlinjer för dammsäkerhet, *RIDAS*⁸, har utarbetats och fastställts av branschorganisationen Energiföretagen Sverige. Gruvföretagens riktlinjer för dammsäkerhet, *GruvRIDAS*⁹, har på motsvarande sätt fastställts av gruvindustrins branschorganisation SveMin. De svenska branschriktlinjerna bygger på internationella riktlinjer/standarder/vägledning och kan sägas innehålla en för branscherna gemensam struktur för egenkontroll inom dammsäkerhetsområdet. Indelning av dammarna i olika s.k. konsekvensklasser, utifrån de konsekvenser ett dammhaveri skulle kunna förorsaka, utgjorde grund för differentierade krav på dimensionering av dammar och dammsäkerhetsarbetet. (Det egenutvecklade systemet med konsekvensklasser har efter 2014 successivt ersatts av miljöbalkens motsvarande indelning av dammar i dammsäkerhetsklasser.)

*Riktlinjer för bestämning av dimensionerande flöden för dammanläggningar*¹⁰ anger hur man beräknar det dimensionerande flöde som en damm ska klara av att

⁸ Energiföretagen Sverige, Energiföretagens riktlinjer för dammsäkerhet, *RIDAS*, 2019

⁹ Svemin, Gruvindustrins riktlinjer för dammsäkerhet, *GruvRIDAS*, 2021

¹⁰ Svenska kraftnät, Svensk Energi (nuvarande Energiföretagen Sverige) och Svemin, Riktlinjer för bestämning av dimensionerande flöden för dammanläggningar, 2015

avbörda. Huvudmannaskapet för riktlinjerna delas av Svenska kraftnät, Energiföretagen Sverige och SveMin. Riktlinjerna utformades ursprungligen för vattenkraftens dammanläggningar, men har även tillämpats för skyddsvallar och gruvdammar samt för bestämning av flöden vid översvänningskartering. De utgör inte rättsligt bindande normer eller föreskrifter.

2.2 Varför behövs ett särskilt regelverk?

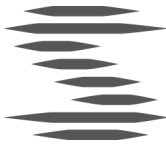
2007 genomförde Riksrevisionen en granskning av de statliga insatserna för säkerheten vid vattenkraftdammar¹¹. Riksrevisionens gjorde bland annat bedömningen att det fanns allvarliga brister i säkerheten vid vattenkraftsdammar som inte identifierats i den tillsyn som länsstyrelserna bedrivit. Riksrevisionen slog fast att länsstyrelserna bör bedriva tillsynen så att allvarliga brister uppmärksammas och åtgärdas av dammägarna samt definiera behovet av kompetens som en sådan tillsyn kräver och pröva nya former för att tillgodose detta behov. Riksrevisionen rekommenderade regeringen att ta initiativ till en översyn av de statliga insatserna för dammsäkerhet.

På uppdrag av regeringen utarbetade Svenska kraftnät rapporten *Översyn av de statliga insatserna för dammsäkerhet*¹², som överlämnades till regeringen 2010. I rapporten framförde Svenska kraftnät att dammsäkerheten behövde utvecklas och att det nuvarande systemet för dammsäkerhet inte motsvarade de säkerhetskrav som idag måste ställas. Svenska kraftnät framförde också att tillsynen av dammsäkerheten var svag och att det saknades styrande principer och utförliga regler för arbetet med dammsäkerhet. Dessutom påpekade Svenska kraftnät att det saknades bestämmelser om vad kravet på dammägarnas egenkontroll egentligen innebär. Svenska kraftnät föreslog därför att ett särskilt regelverk för dammsäkerhet skulle införas.

Baserat på Svenska kraftnäts rapport tillsatte regeringen en utredning med uppdraget att lämna förslag till ett förtydligt regelverk för dammsäkerhet som komplement till miljöbalkens övergripande bestämmelser samt övriga författningar som reglerar dammsäkerhetsfrågor. Förslaget skulle bl.a. avse utformning av ett obligatoriskt klassificeringssystem för alla dammanläggningar utifrån de konsekvenser som ett dammhaveri skulle kunna orsaka. Utredningsuppdraget avsåg även att lämna förslag till preciserade krav på verksamhetsutövarnas strategi och ledningssystem för dammsäkerhet och dokumenterade rutiner för egenkontroll. Därutöver skulle utredaren lämna förslag till lagstiftning och andra åtgärder som krävs för att möjliggöra en strukturerad rapportering av

¹¹ Riksrevisionen, Säkerheten vid vattenkraftdammar, RiR 2007:9

¹² Svenska kraftnät, Översyn av de statliga insatserna för dammsäkerhet, dnr. 2010/877, 2010

dammsäkerheten från dammägare till tillsynsmyndigheterna. Utredningens förslag delges i *Dammsäkerhet – Tydliga regler och effektiv tillsyn*¹³.

2.3 Regelverkets syfte, innehåll och ikraftträdande

I regeringens proposition *Dammsäkerhet*¹⁴ föreslogs att en samlad reglering av frågor om dammsäkerhet skulle införas i miljöbalken. Det föreslagna regelverkets syfte var att förebygga dammhaveri genom att bland annat stödja utvecklingen av dammsäkerhetsarbetet hos dammägarna och att stärka samhällets tillsyn av dammsäkerheten. Vidare motiverade regeringen i propositionen huvuddragen av den samlade regleringen enligt nedan:

- > *Kraven på dammsäkerhetsnivå bör preciseras.*
- > *De dammar som finns i Sverige bör klassificeras utifrån en bedömning av ett dammhaveris sammanlagda konsekvenser för omgivningen.*
- > *Bestämmelser om damminnehavares egenkontroll och rapportering bör införas.*
- > *Tillsynen och möjligheten för tillsynsmyndigheten att kräva fysiska åtgärder avseende dammsäkerhet bör stärkas.*
- > *Tillsynsvägledningen avseende dammsäkerhet bör stärkas.*

År 2014 trädde det nya regelverket för dammsäkerhet i kraft. Följande delar ingår:

- > I 11 kap. 24-26 §§ miljöbalken beskrivs förutsättningarna för att en damm ska bli klassificerad i en av dammsäkerhetsklasserna A, B eller C.
- > Ett tillägg infördes i 26 kap. 9 § fjärde stycket, punkt 2 miljöbalken. Tillägget innebär att tillsynsmyndigheten får meddela förelägganden och förbud avseende säkerhetshöjande åtgärder vid dammar som klassificerats i en dammsäkerhetsklass enligt 11 kap. 24 och 25 §§. Detta gäller även om föreläggandena och förbuden begränsar ett beslut eller en dom om tillstånd i ansökningsmål som har rättskraft enligt 24 kap. 1 §.
- > I 26 kap. 19 a § miljöbalken framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i fråga om dammar som klassificeras enligt 11 kap. 24 och 25 §§ bl.a. får meddela föreskrifter om skyldighet att se till att det finns dokumenterade och aktuella utredningar och bedömningar av dammarnas säkerhet och de konsekvenser enligt 11 kap. 24 § första stycket som ett dammhaveri kan medföra, samt skyldighet att lämna förslag till klassificering.

¹³ SOU 2012:46, *Dammsäkerhet – Tydliga regler och effektiv tillsyn*, 2012

¹⁴ Regeringens proposition 2013/14:38 *Dammsäkerhet*

- > Förordning om dammsäkerhet (2014:214) beskriver kraven om konsekvensutredningar, säkerhetsledningssystem och rutiner för egenkontroll samt dammsäkerhetsrapportering. I förordningen ges Svenska kraftnät ansvaret att ta fram relaterade föreskrifter.
- > Förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät förändrades avseende Svenska kraftnäts uppgifter i fråga om dammsäkerhet, genom att Svenska kraftnät ska samverka med länsstyrelserna för att åstadkomma ett effektivt tillsynsarbete.
- > I förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken infördes krav avseende årliga avgifter för dammsäkerhetstillsyn. Den som underhåller en damm (normalt dammägaren) som är klassificerad enligt 11 kap. 24-26 §§ miljöbalken, ska årligen betala avgift för länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn. Denna årliga tillsynsavgift uppgår till 96 000 kronor för en damm som klassificerats i dammsäkerhetsklass A, 32 000 kronor för en damm som klassificerats i klass B och 6 400 kronor för en damm i klass C.
- > Enligt 66 § punkten 3 förordningen (2007:825) om länsstyrelseinstruktion får intäkterna disponeras av den länsstyrelse som utför dammsäkerhetstillsynen.

Tillsammans med den reglering som fanns före 2014 utgör ovanstående kompletteringar den aktuella dammsäkerhetsregleringen. För mer information om regelverket hänvisas till Svenska kraftnäts *Dammsäkerhet - Tillämpliga regelverk, vägledning och stöd*¹⁵.

2.4 Implementering av regelverket 2014-2020

Efter att regelverket trädde i kraft har omfattande insatser för dess implementering genomförts av Svenska kraftnät, länsstyrelser och dammägare. Några viktiga saker nämns nedan.

- > Svenska kraftnät har upprättat föreskrifter och allmänna råd om konsekvensutredning och beslut om dammsäkerhetsklass¹⁶ samt vägledningar och stöd för dammägares och länsstyrelserns arbete i enlighet med dammsäkerhetsregleringen.
- > Ett omfattande arbete har gjorts av dammägare för att utreda konsekvenser av dammhaveri och av länsstyrelser med att klassificera dammar utifrån de samhälleliga konsekvenserna vid dammhaveri.
- > Inom länsstyrelserna har dammsäkerhet i princip blivit ett eget tillsynsområde med specialdestinerade intäkter för tillsynen vilket lagt grunden för planering,

¹⁵ Svenska kraftnät, Dammsäkerhet – Tillämpliga regelverk, vägledning och stöd, dnr. 2020/493

¹⁶ Affärsverket svenska kraftnäts föreskrifter och allmänna råd om konsekvensutredning enligt 2 § förordning (2014:214) om dammsäkerhet, SvKFS 2014:1

genomförande och uppföljning av dammsäkerhetsarbetet på ett mer systematiskt sätt.

- > Länsstyrelsernas arbete med dammsäkerhetstillsyn har ökat och gått från att vara händelsestyrt till att bli mer planerat och strukturerat.
- > Branschorganisationerna anpassar och vidareutvecklar branschriktlinjerna för dammsäkerhet i enlighet med dammsäkerhetsregleringen. Riktlinjerna kompletterar Svenska kraftnäts vägledningar.
- > Dammägare anpassar sitt arbetssätt till de nya kraven baserat på uttolkningar i vägledningar och branschriktlinjer.
- > Särskilda informationsinsatser har genomförts och information om dammsäkerhetsarbete i enlighet med regelverket har inkluderats i etablerade utbildningar om dammar och dammsäkerhet.

Följande avsnitt beskriver den utveckling som skett sedan dammsäkerhetsregleringen infördes.

2.4.1 Svenska kraftnäts tillsynsvägledning

Resurser för tillsynsvägledning

Svenska kraftnät har sedan regleringen trädde ikraft haft tre till fyra dammsäkerhetshandläggare anställda. Dammsäkerhetshandläggarna har arbetat med implementering av regelverket genom utveckling av rutiner, upprättande av föreskrifter, vägledningar och stöd för både dammägare och länsstyrelser, informations- och utbildningsinsatser, uppföljning och löpande tillsynsvägledning. Dammsäkerhetshandläggarna har även arbetat med andra områden inom Svenska kraftnäts dammsäkerhetsuppdrag såsom utveckling av beredskap för dammhaveri, stöd till forskning och utveckling inom dammsäkerhetsområdet samt att följa och medverka i arbetet med höga flöden och klimatförändringars påverkan på dammsäkerheten. Handläggarna har till viss del även arbetat med uppgifter utanför verkets dammsäkerhetsuppdrag, exempelvis medverkat i Svenska kraftnäts arbete med risk- och sårbarhetsanalyser och krisberedskap.

Av de totalt 3-4 årsarbetskrafterna har uppskattningsvis ca 1-2 årsarbetskrafter lagts på implementering av regelverket och tillsynsvägledning. I proposition dammsäkerhet gjordes bedömningen att den totala arbetsinsatsen för den centrala myndighetsfunktionen för dammsäkerhet på Svenska kraftnät borde uppgå till sex årsarbetskrafter.

Svenska kraftnäts dammsäkerhetsverksamhet finansieras av elberedskapsanslaget. Ca 10 miljoner per år har använts för dammsäkerhetsverksamheten, främst för stöd till forsknings- och utvecklingsprojekt samt upprättande av underlag för beredskapsplanering. Under perioden 2014-2017 överfördes totalt ca 11 miljoner kronor till länsstyrelserna för implementering av klassificeringen.

Föreskrift, vägledningar och stöd

Svenska kraftnät bemyndigades med föreskriftsrätt rörande krav enligt i förordning (2014:214) om dammsäkerhet på konsekvensutredningar samt säkerhetsledningssystem, helhetsbedömning av dammsäkerhet och årlig dammsäkerhetsrapport för dammar i dammsäkerhetsklass.

Vägledningar och stöd för samtliga krav som ställs i dammsäkerhetsförordningen och för dammsäkerhetstillsynen är nu framtagna för att stödja implementeringen av regleringen:

- > Föreskrifter om konsekvensutredning, vägledning om konsekvensutredning och dammsäkerhetsklassificering samt en vägledning om konsekvensutredningar för mindre dammar upprättades först för att stödja arbetet med dammsäkerhetsklassificeringen.
- > Vägledning om dammsäkerhetsrapportering upprättades därefter samt en checklista som underpunkter till säkerhetsledningssystemets punkter i 5 § dammsäkerhetsförordningen.
- > Under 2020 lanserades en samlad vägledning om säkerhetsledningssystem, helhetsbedömning och årlig dammsäkerhetsrapportering fram för att stödja dammägares tillämpning av kraven på egenkontroll och rapportering i dammsäkerhetsförordningen. Vägledningen om dammsäkerhetsrapportering inarbetades i detta dokument och checklistans underpunkter beskrivs mer detaljerat.
- > En vägledning för dammsäkerhetstillsyn lanserades 2020 med syftet att ge samlat stöd till länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn baserat på kraven gentemot dammägare i dammsäkerhetsförordningen.
- > Utöver vägledningarna har två kunskapshöjande dokument upprättats, dels avseende dammar och dammteknik, dels beredskapsplanering för dammhaveri och höga flöden.
- > Ett flertal mallar och stöd för dammägares och länsstyrelserns interna arbete och rapportering har löpande tagits fram och tillgängliggjorts.
- > Ett övergripande huvuddokument om det svenska systemet för dammsäkerhet och tillämpliga regelverk upprättades 2020. Dokumentet ger även en samlad orientering om Svenska kraftnäts underliggande vägledningar, stöd och mallar.

Samtliga vägledande dokument finns tillgängliga på Svenska kraftnäts webbplats för dammsäkerhet¹⁷, se figur 1. Mindre revideringar och kompletteringar av vägledningarna görs löpande efter behov.

¹⁷ www.svk.se/dammsakerhet

Figur 1. Schematisk bild över Svenska kraftnäts vägledningar och stöd inom dammsäkerhetsområdet

Utbildning och information

Svenska kraftnät har 2020 upprättat ett utbildningspaket om de samlade vägledningarna och stöden inom dammsäkerhetsområdet. Utbildningspaketet finns tillgängligt på Svenska kraftnäts webb. Utbildningspaketet utgör underlag för de digitala utbildnings- och informationstillfällena som Svenska kraftnät anordnar för länsstyrelsernas dammsäkerhetshandläggare och andra informationstillfällen där Svenska kraftnät medverkar, t.ex. vid branschorganisationernas utbildningar.

Rutiner för rapportering och uppföljning

Utöver upprättande av en vägledning om dammsäkerhetstillsyn och stöd för bedömning av dammägarnas rapporteringar har Svenska kraftnät utvecklat och implementerat följande rutiner för att systematisera och följa upp tillsynen:

- > *Dammägarnas årliga dammsäkerhetsrapportering till länsstyrelserna* – Dammägare rapporterar årligen till länsstyrelserna i enlighet med 8 § förordning om dammsäkerhet. Svenska kraftnäts vägledningar och stöd följs för detta. Länsstyrelserna använder rapporterna som underlag för sin tillsyn och delger på begäran delar av rapporteringen till Svenska kraftnät som upprättar en årlig nationell sammanställning över resultaten. Processen finns sedan länge men har utvecklats i takt med att vägledningarna upprättats.
- > *Länsstyrelsernas årliga rapportering om dammsäkerhetstillsyn till Svenska kraftnät* – På begäran från Svenska kraftnät rapporterar länsstyrelserna årligen om genomförd och planerad dammsäkerhetstillsyn och andra dammsäkerhetsaktiviteter till Svenska kraftnät, som upprättar en årlig nationell sammanställning över dammsäkerhetstillsynen. Processen i sin nuvarande form introducerades 2018, även om uppföljningar gjorts redan tidigare.

- > *Årliga nationella tillsynsteman* – På begäran från Svenska kraftnät genomför länsstyrelserna årligen tillsyn inom ett tema som valts ut av Svenska kraftnät i samverkan med länsstyrelserna. Dessa rapporterar resultatet till Svenska kraftnät som upprättar en nationell sammanställning över tillsynsystemats resultat. Processen introducerades 2019.

De nationella sammanställningarna ger aktuella lägesbilder, och utgör i sin tur underlag för bedömning av vidare utvecklingsbehov och Svenska kraftnäts årliga rapportering till regeringen om dammsäkerhetsutvecklingen i landet.

Effektiv samverkan och löpande tillsynsvägledning

Svenska kraftnät är sammanhållande för årliga handläggarträffar med länsstyrelsernas dammsäkerhetshandläggare, deltar i digitala möten ca varannan månad med länsstyrelsernas dammsäkerhetshandläggarnätverk och ger löpande tillsynsvägledning via telefon och epost. Svenska kraftnät har identifierat ett behov av att utveckla samverkan avseende systemtillsyn gentemot dammägare som har dammar i flera län.

Uppmärksammat behov av ökad samverkan med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

I förordning om dammsäkerhet undantas dammar som utgör en riskanläggning från kravet om säkerhetsledningssystem eftersom motsvarande krav finns i förordning om utvinningsavfall. Dammar vid riskanläggningar omfattas däremot av övriga krav i förordning om dammsäkerhet. Ansvaret för tillsynsvägledning för dessa dammar delas mellan Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), som svarar för tillsynsvägledning i frågor om bestämmelser om förebyggande och hantering av allvarliga olyckor enligt utvinningsavfallsförordningen, och Svenska kraftnät, som svarar för tillsynsvägledning om bestämmelser i förordning om dammsäkerhet.

MSB har ett centralt tillsynsvägledningsansvar enligt Lagen om Skydd mot Olyckor (LSO) och har upprättat allmänna råd om skyldigheter vid farliga verksamheter. Verksamhetsutövare med dammar i dammsäkerhetsklass som utgör farliga verksamheter enligt LSO ska följa både dammsäkerhetslagstiftningen och LSO. I detta sammanhang kan även nämnas att Svenska kraftnät inom sitt dammsäkerhetsuppdrag har i uppgift att verka för att riskerna för en allvarlig störning på samhället genom dammhaveri eller höga flöden i reglerade vattendrag minskar.

I svaren på frågeformuläret som skickats ut inom ramen för kontrollstationen framkom önskemål om utvecklad samverkan mellan Svenska kraftnät och MSB vad gäller tillsynsvägledning för klassificerade dammar som utgör eller ingår i riskanläggningar respektive farliga verksamheter.

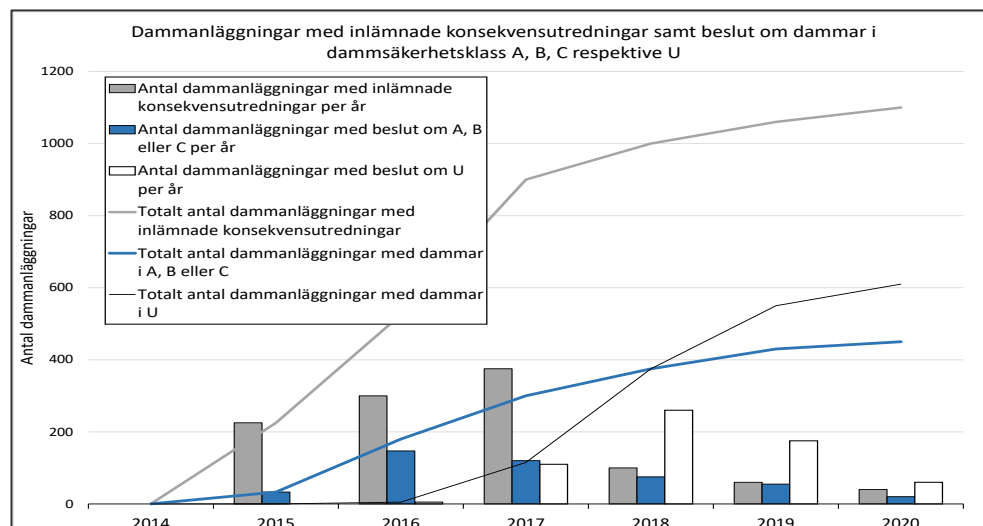
2.4.2 Konsekvensutredningar och dammsäkerhetsklassificering

Klassificeringsarbetets genomförande

Svenska kraftnät upprättade 2014 på uppdrag av regeringen en övergripande tidplan för dammägarnas ingivande av konsekvensutredningar till länsstyrelserna. Planen omfattade även arbetssätt och principer för fördelning av medel från elberedskapsanslag från Svenska kraftnät till länsstyrelserna för deras arbete med dammsäkerhetsklassificering¹⁸. Planen har utgjort underlag för Svenska kraftnäts föreskrifter och allmänna råd om konsekvensutredningar¹⁶, och legat till grund för det ekonomiska stöd som Svenska kraftnät har givit länsstyrelserna för klassificeringsarbetet.

Dammägare har genomfört ett omfattande arbete med konsekvensutredningar och bedöms därvid i stort ha följt Svenska kraftnäts föreskrifter och vägledningar om konsekvensutredningar och dammsäkerhetsklassificering¹⁹ samt övriga stöd. Länsstyrelserna har i sin tur genomfört ett omfattande arbete med dammsäkerhetsklassificering baserat på de konsekvensutredningar om dammhaveri som dammägarna har lämnat in under perioden 2015-2020.

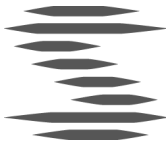
Arbetet med dammsäkerhetsklassificering bedöms i det närmaste vara slutfört. Flest beslut om dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass A, B eller C, ca 150 stycken, fattades av länsstyrelserna 2016. Åren därefter har beslut fattats i fallande grad, se Figur 2.

Figur 2. Dammanläggningar med inlämnade konsekvensutredningar samt beslut om dammar i dammsäkerhetsklass respektive utan dammsäkerhetsklass per år samt ackumulerat. Uppgifterna har hämtats från Svenska kraftnäts årliga rapporter om dammsäkerhetsutvecklingen i landet.

¹⁸ Svenska kraftnät, Klassificering av dammar – tidplan och fördelningsnyckel. Redovisning av regeringsuppdraget om dammsäkerhet. 2014-06-25. Dnr 2014/909

¹⁹ Svenska kraftnät, Konsekvensutredningar och dammsäkerhetsklassificering - Vägledning avseende Affärsverkets svenska kraftnät föreskrifter och allmänna råd om konsekvensutredning enligt 2 § förordningen (2014:214) om dammsäkerhet, dnr. 2017/773

Vad gäller dammanläggningar med dammar utan dammsäkerhetsklass fattades flest beslut 2018, ca 260 st. Under 2020 fattades enbart ett fåtal beslut om dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass. Även om några dammar med dammar i dammsäkerhetsklass säkert tillkommer, bedöms de flesta återstående dammar utgöra dammar utan dammsäkerhetsklass.

Arbetet med dammsäkerhetsklassificering har medfört kunskapshöjning

Länsstyrelsernas arbete med dammsäkerhetsklassificering har medfört en allmän kunskapshöjning om verksamhetsutövare, dammar och dammars konsekvenser vid dammhaveri. Denna bedömning delas av både dammägare och länsstyrelser i de svar som lämnats i frågeformuläret som utgör underlag för uppdraget²⁰, se mer i bilaga 1.

Nuläget avseende dammsäkerhetsklassificering

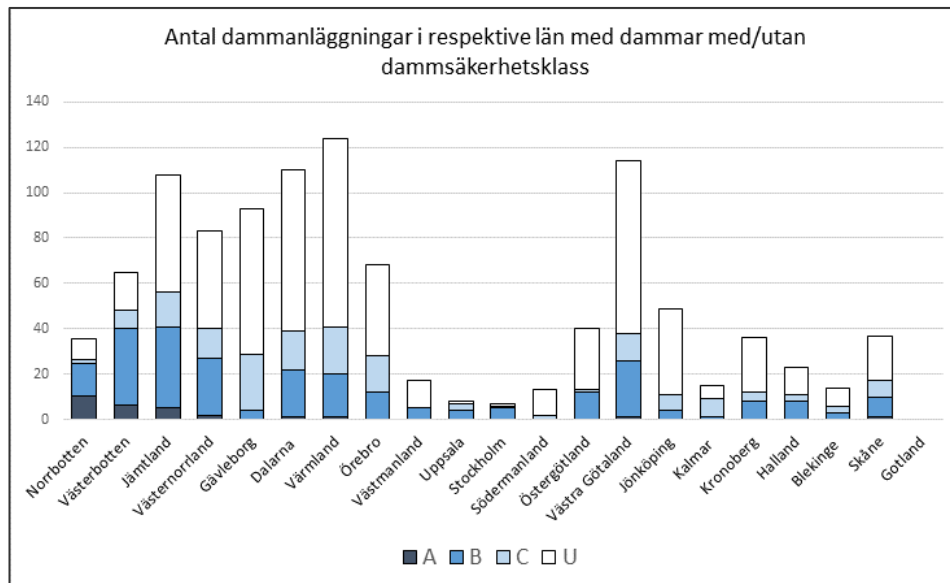
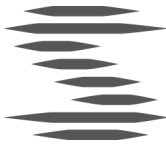
I Svenska kraftnäts rapportering om dammsäkerhetsutvecklingen 2020 konstaterar verket att länsstyrelserna i allt väsentligt har fullföljt klassificeringsarbetet och att Svenska kraftnäts insatser för styrning, samordning och stöd till ägare och länsstyrelser gett goda resultat. Verket sammanfattar läget avseende dammsäkerhetsklassificering vid årsskiftet 2020/2021 enligt följande:

- > Konsekvensutredningar har upprättats för dammar vid ca 1100 anläggningar, och beslut om dammsäkerhetsklass eller damm utan dammsäkerhetsklass har fattats för ca 1060 av dessa.
- > Beslut om dammsäkerhetsklass A, B eller C har fattats för dammar vid ca 450 anläggningar varav 28 anläggningar med en eller flera dammar i dammsäkerhetsklass A, 249 anläggningar med en eller flera dammar i som högst klass B och 168 anläggningar med dammar i som högst dammsäkerhetsklass C.
- > Beslut om att dammar ska vara utan dammsäkerhetsklass (U) har fattats för ca 610 anläggningar.
- > Överklaganden till mark- och miljödomstolen om dammsäkerhetsklasser har gjorts för tjugotalet dammanläggningar.
- > Nya beslut om (ändrad) dammsäkerhetsklass till följd av uppdaterade konsekvensutredningar har fattats för ett fåtal dammanläggningar.

Dammbeståndet per län varierar

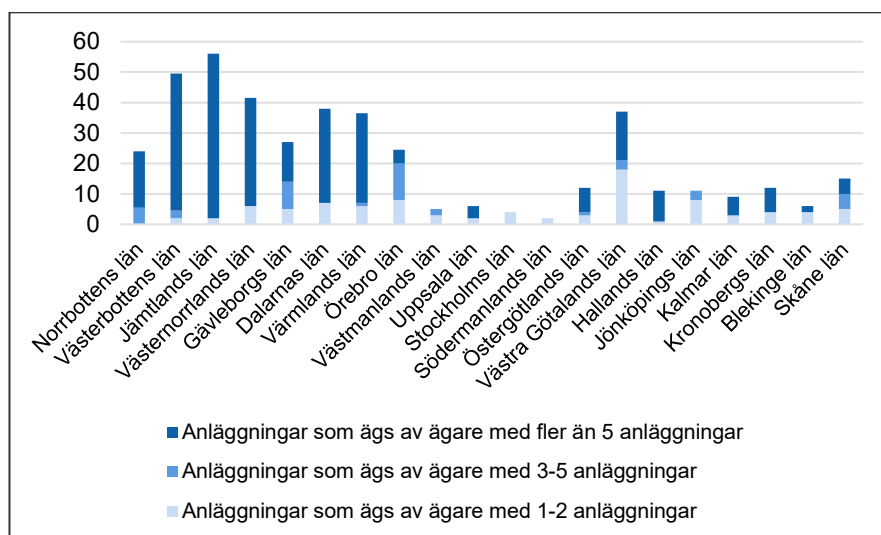
I Figur 3 redovisas den geografiska fördelningen av dammanläggningar per län. Som framgår av bilden varierar antalet dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass stort mellan länen, från noll (Gotland) upp till drygt 50 st.

²⁰ Svenska kraftnät, Kontrollstation dammsäkerhet 2021 – Frågor till dammägare respektive länsstyrelser, 2020-08-11, 2020/1289

Figur 3. Antal anläggningar i respektive län som har dammar med/utan dammsäkerhetsklass. I figuren redovisas högsta dammsäkerhetsklass A, B, C inom anläggningen, respektive U för anläggningar som endast har dammar utan dammsäkerhetsklass.

I Svenska kraftnäts sammanställning över dammsäkerhetsrapportering 2019²¹ har skillnader mellan ägarföretag av olika storlek tydliggjorts efter hur många anläggningar med klassificerade dammar en ägare har; fler än fem anläggningar, tre till fem anläggningar, eller en till två anläggningar. På liknande sätt som antalet dammanläggningar med dammar i de olika dammsäkerhetsklasserna varierar stort mellan länen varierar även andelen anläggningar som ägs av olika stora ägarföretag stort mellan länen, se figur 4.

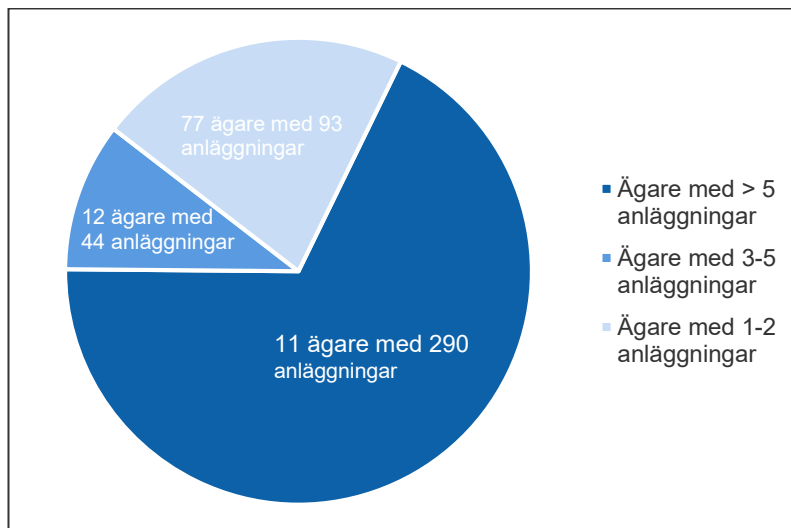
Figur 4. Antal anläggningar per län fördelat mellan de tre grupperna med olika storlek av ägare.

²¹ Svenska kraftnät, Sammanställning av ägares dammsäkerhetsrapportering till länsstyrelsen avseende 2019, Dnr 2019/3349

En tudelad ägarbild

Sammanställningen av årsrapportering 2019 visar att ägarbilden för klassificerade dammar är delad; ett 80-tal mindre ägare med en till två anläggningar äger tillsammans ca 20 % av dammarna, ett 20-tal mellanstora och stora ägare med tre eller fler anläggningar äger tillsammans ca 80 % av dammarna, se figur 5.

Figur 5. Andel av totala antalet anläggningar för de tre grupperna av ägare.

Den stora majoriteten av ägare har enbart verksamhet i ett län. 13 dammägare har verksamheter i flera län, av dessa har

- > fem ägare dammar i två län
- > två ägare dammar i tre län, och
- > sex ägare (samtliga i gruppen "stora ägare" med mer än fem dammanläggningar) verksamhet i fyra upp till tio län.

2.4.3 Dammägarnas egenkontroll och rapportering

Utvecklade branschriktlinjer kompletterar dammsäkerhetslagstiftningen

Energiföretagen Sverige har vidareutvecklat vattenkraftindustrins riktlinjer för dammsäkerhet, *RIDAS*, med avseende på dammsäkerhetslagstiftningen. Riktlinjerna utgör ett komplement till Svenska kraftnäts vägledningar för Energiföretagens medlemsföretag. Även gruvindustrins branschförening SveMin har upprättat ett uppdaterat huvuddokument till gruvindustrins riktlinjer för dammsäkerhet, *GruvRIDAS*, som uttolkar dammsäkerhetsregleringen och Svenska kraftnäts vägledningar, utvinningsavfallsförordningen samt internationella standarder. GruvRIDAS utgör kompletterande styrning och stöd för dammägare inom gruvindustrin. Svenska kraftnät har följt utvecklingen och av branschriktlinjerna och har getts möjlighet att lämna synpunkter under arbetets gång.

Dammägarnas efterlevnad av regelverket varierar

Svenska kraftnäts vägledning om säkerhetsledningssystem, helhetsbedömning och årlig dammsäkerhetsrapportering vägleder dammägare om kraven i dammsäkerhetsförordningen. Vägledningen och de mallar som upprättats för den årliga dammsäkerhetsrapporteringen används av de flesta dammägare. I Svenska kraftnäts sammanställning av de dammsäkerhetsrapporteringar som inkom till länsstyrelserna från 100 dammägare för 2019 framkommer följande bild avseende tillämpningen av regelverket, utgående från grupperingen av dammägare:

- > 11 ”stora” ägare inom kraft- och gruvindustrin har fler än fem anläggningar. Tillsammans äger de 290 anläggningar motsvarande 68 % av det totala antalet anläggningar, flertalet av dessa i de stora kraftverksälvarna i landets norra och västra del. I denna grupp har samtliga ägare redovisat genomarbetade företagsrapporter med tydlig beskrivning av mål, handlingsprinciper och säkerhetsledningssystem samt att arbetet utförs enligt branschriktlinjer. Dokumenterade rutiner för drift, tillståndskontroll, underhåll och beredskap tillämpas.
- > 12 ”mellanstora” ägare har tre till fem anläggningar, här ingår en blandning av aktörer inom vattenkraft- och gruvindustri, sjöfart och annan industriell verksamhet. Totalt äger dessa 44 anläggningar motsvarande 10 % av beståndet, geografiskt spridda över landet. I denna mellangrupp ingår såväl aktörer med väl etablerat dammsäkerhetsarbete som aktörer med utvecklingsbehov.
- > 77 ”mindre” ägare har endast en eller två anläggningar, här ingår verksamheter av olika typ men huvuddelen avser även här vattenkraft. Tillsammans äger dessa dammägare 93 anläggningar motsvarande 22 % av beståndet, flertalet av dessa i landets södra del. Utvecklingsbehov, bl.a. vad gäller säkerhetsledning, rutiner för drift, tillståndskontroll, underhåll och beredskap, framkommer främst för ägare i denna grupp.

Vissa mindre dammägares rutiner för egenkontroll behöver utvecklas

2020 års nationella tillsystema handlade om mindre dammägares rutiner för drift, tillståndskontroll och underhåll²². Baserat på länsstyrelsernas rapportering om 86 mindre dammägare bedömer Svenska kraftnät att tre fjärdedelar av dem arbetar med dammsäkerhet på ett tillfredställande sätt eller att utveckling för att nå tillfredställande nivå pågår. En fjärdedel av ägarna bedöms behöva göra ytterligare insatser för att uppnå ett tillfredställande dammsäkerhetsarbete. Svenska kraftnät drar slutsatsen att enklare stöd för små dammägare behöver utvecklas av Svenska kraftnät och länsstyrelserna i samverkan. Vidare rekommenderar Svenska kraftnät länsstyrelser att stödja och bidra till berörda dammägares utvecklingsarbete genom

²² Svenska kraftnät, Mindre dammägares rutiner för drift, tillståndskontroll och underhåll - Tillsystema dammsäkerhet 2020, dnr. 2019/3296

tätare dialog och kunskapshöjande insatser samt granskning av och återkoppling på dammsäkerhetsrapportering, tillsynsmöten, etc.

Osäkerhet avseende former för bedömning och rapportering av avvikelser och dammsäkerhetsstatus

I den årliga dammsäkerhetsrapporteringen ska dammägare rapportera om under året inträffade allvarliga avvikelser eller händelser, kvarstående åtgärdsbehov samt göra en bedömning av dammsäkerheten. Svenska kraftnät har uppmärksammat att detta görs i varierande omfattning och detaljeringsgrad av dammägare. Svenska kraftnät har därför justerat mallarna för rapportering med förhoppning om en enklare och enhetligare rapportering. Svenska kraftnät har även i samråd med länsstyrelserna bestämt att tillsynsystemet för 2021 ska vara avvikelser och åtgärdsbehov²³, med syftet att inrikta länsstyrelsernas tillsyn på granskning och uppföljning av dammägarnas rapportering om detta.

Arbete med helhetsbedömningar av dammsäkerheten har kommit igång men rutiner för redovisning har saknats

I Svenska kraftnäts sammanställning om dammsäkerhetsrapporteringen för 2019 framkommer att dammägarna uppger att de har genomfört helhetsbedömningar för 47 dammanläggningar, motsvarande 11 %, före eller under 2019. Vad gäller rapportering eller redovisning av helhetsbedömningar för länsstyrelsen så har Svenska kraftnät enbart kännedom om att ett fåtal helhetsbedömningar rapporterats till eller redovisats för länsstyrelsen. Svenska kraftnät bedömer att detta beror på att begreppet helhetsbedömning, som introducerades i och med dammsäkerhetsförordningen, fortfarande är att betrakta som nytt och att det finns en kvardröjande osäkerhet om vad det innebär.

Under 2020 upprättade Svenska kraftnät exempelmallar för rapportering av helhetsbedömningar av dammsäkerhet och stöd för dammägarens självskattning av tillämpning av säkerhetsledningssystemet. Båda återfinns på Svenska kraftnäts webbplats Dammsäkerhet.

Under våren 2021 har Energiföretagen Sverige färdigställt RIDAS tillämpningsvägledning om dammsäkerhetsutvärderingar. Denna tillämpningsvägledning beskriver stegen i en dammsäkerhetsutvärdering samt hur en dammsäkerhetsutvärdering kan ligga till grund för dokumentation och redovisning av helhetsbedömningars resultat.

Svenska kraftnät bedömer att riktade informationsinsatser behövs för att vägledning, rapporteringsmallarna och stöden ska bli kända och komma till användning, och på så vis lägga grunden för genomförande av helhetsbedömningar

²³ Svenska kraftnät, Begäran - Nationellt tillsynsystema dammsäkerhet 2021 – Avvikelser och åtgärdsbehov, dnr. 2020/4177

samt likriktning av dokumentation och rapportering till länsstyrelsen av helhetsbedömningar.

2.4.4 Länsstyrelsernas tillsyn

Länsstyrelsernas dammsäkerhetsarbete har ökat överlag

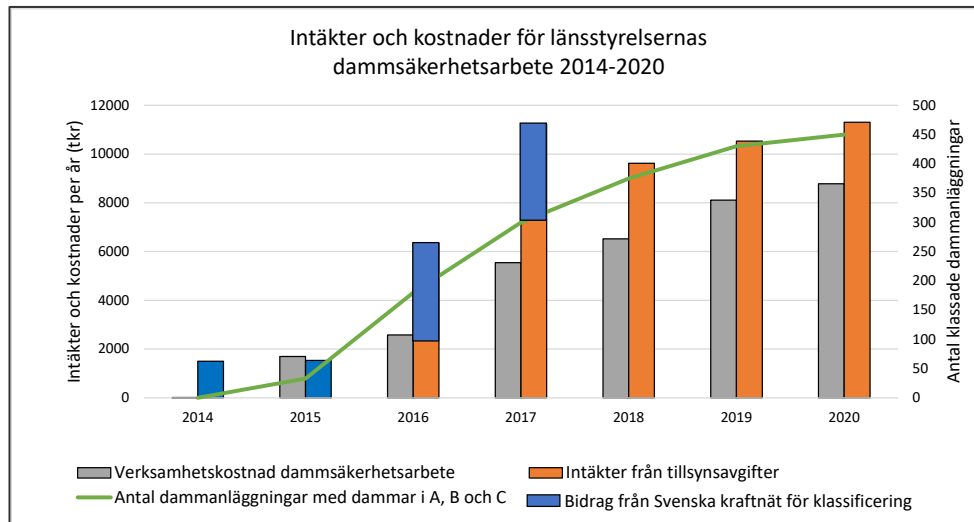
Innan dammsäkerhetsregleringen infördes genomförde länsstyrelserna relativt lite specifik dammsäkerhetstillsyn. När regleringen infördes och dammsäkerhet blev ett eget tillsynsområde med specifika krav och specialdestinerade tillsynsavgifter ändrades förutsättningarna. De första åren efter regleringens ikraftträdande arbetade länsstyrelserna främst med dammsäkerhetsklassificering. Svenska kraftnäts styrning och stöd bedömdes i kontrollstation 2018 som en framgångsfaktor för arbetet. Under senare år har länsstyrelsernas dammsäkerhetsarbete allt mer övergått från klassificering till genomförande av dammsäkerhetstillsyn. Tillsynsavgifterna som dammägare årligen betalar till länsstyrelserna ger förutsättningar för detta.

Figur 6 ger en samlad bild över utvecklingen av länsstyrelsernas verksamhetskostnader för dammsäkerhetsarbete²⁴ i förhållande till erhållna bidrag och tillsynsavgifter från regleringens ikraftträdande till och med 2020. Svenska kraftnät har bearbetat uppgifter från utdrag från länsstyrelsernas ekonomisystem för att kunna ge en ungefärlig bild av verksamhetskostnaderna. Det är i dagsläget inte möjligt att ge en exakt uppskattning av verksamhetskostnader för dammsäkerhetsarbete eftersom verksamhetskoderna kan omfatta mer än dammsäkerhet, varför uppgifterna i figur 6 ska ses som en fingervisning.

Svenska kraftnäts bearbetning ger följande bild:

- > Länsstyrelserna erhöll ca 11 miljoner kr i bidrag från Svenska kraftnäts elberedskapsanlag under 2014-2017 som stöd för arbetet med klassificering.
- > 2016-2020 erhöll länsstyrelserna ytterligare totalt ca 41 miljoner kronor som intäkter från dammägares tillsynsavgifter för dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass A, B och C.
- > Under perioden 2014-2020 utgjorde länsstyrelsernas verksamhetskostnad för dammsäkerhetsarbete ca 33 miljoner kronor, vilket uppskattas motsvara ca 29 årsarbetskrafter.

²⁴ I verksamhetskostnader ingår planerad/ egeninitierad dammsäkerhetstillsyn, händelsestyrd dammsäkerhetstillsyn, dammsäkerhetsfrågor, övriga verksamhetskoder där kostnader är redovisade mot avgiften samt overheadkostnader. Vad gäller övriga verksamhetskoder där kostnader är redovisade mot avgiften, "Övrigt", ingår kostnader för redovisade på ett urval av koder med beröring på dammsäkerhet nämligen verksamhetskoderna 5301, 5308, 5309, 5350, 539.

Figur 6. Länsstyrelsernas samlade intäkter för klassificering och tillsyn i förhållande till verksamhetskostnad för dammsäkerhetsarbetet per år, samt det ackumulerade antalet dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass A, B eller C

Bilden visar en stigande trend av dammsäkerhetsarbete under perioden. Anledningen till diskrepansen mellan kostnader och intäkter under åren 2016-2018 är okänd för Svenska kraftnät eftersom underlagen inte medgett någon närmare analys. Att dammsäkerhet inte är ett tydligt definierat "sakområde" i länsstyrelsernas system för ekonomiredovisning bedöms bidra till detta.

Baserat på att det över åren växande antalet dammanläggningar med dammsäkerhetsklasser håller på att plana ut vid ca 450 anläggningar gör Svenska kraftnät bedömningen att tillsynsavgifterna kommer att landa på totalt ca 11 miljoner kronor per år, vilket möjliggör ca 7-8 årsarbetskrafter för länsstyrelsernas dammsäkerhetsarbete per år. I Svenska kraftnäts rapportering till regeringen om dammsäkerhetsutvecklingen i landet 2020 gjordes bedömningen att tillsynsavgifterna ger länsstyrelserna tillräckliga ekonomiska resurser och att dammsäkerhetstillsynen ökat i omfattning, men att såväl förutsättningarna för tillsynen som skillnaderna fortsatt är stora över landet.

I länsstyrelsernas rapportering om dammsäkerhetstillsyn 2020/2021 framgick att sammanlagt mer än tio årsarbetskrafter hade avsatts för dammsäkerhetsarbete 2020. Totalt utfördes tillsyn motsvarande 7,2 årsarbetskrafter²⁵. Vidare redogjorde länsstyrelserna för antalet handläggare som arbetat med tillsynen. Hela 36 personer har arbetat med dammsäkerhetstillsyn 2020. Handläggarna arbetar normalt endast del av sin tid med dammsäkerhetstillsyn.

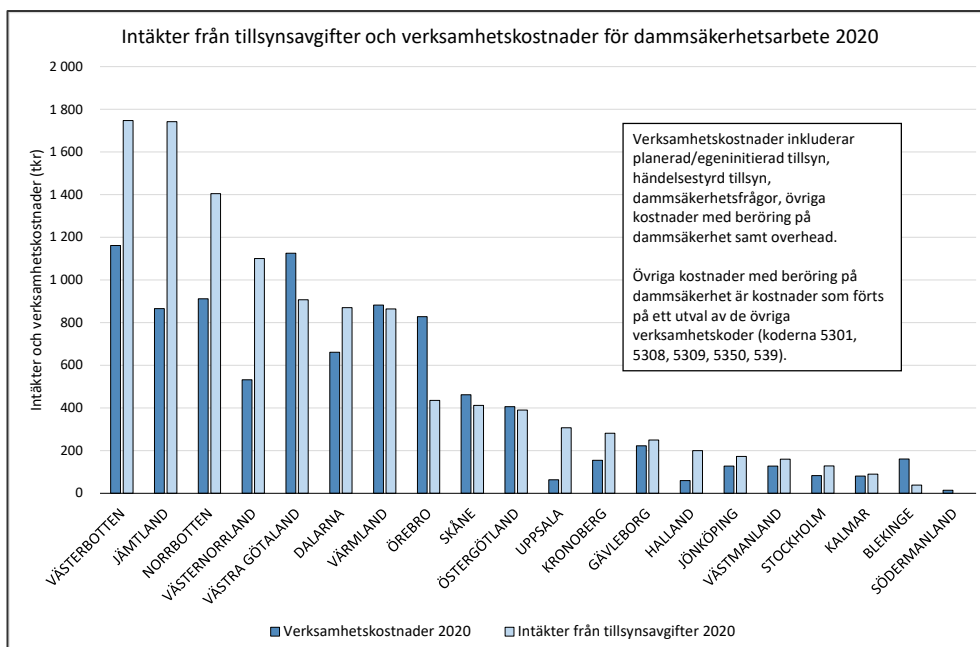
²⁵ Under 2020 har vissa läns dammsäkerhetshandläggare fått prioritera arbete i samband med covid-19 pandemin. Detta har tydligt påverkat tillsynen inom dessa län.

Länsstyrelserna har varierande intäkter och verksamhetskostnader för dammsäkerhetsarbete – År 2020 som aktuellt exempel

I dagsläget när klassificeringen i princip är genomförd framgår hur stora intäkter som respektive länsstyrelse erhåller för dammsäkerhetstillsynen. Länsstyrelserna redovisar sina verksamhetskostnader²⁶ och intäkter i ett tidredovisningssystem. Baserat på bearbetningar av utdrag från ekonomiredovisningssystemet för år 2020 har Svenska kraftnät tagit fram diagram enligt nedan²⁷.

I figur 7 ges en bild över respektive länsstyrelses verksamhetskostnad 2020 i förhållande till de intäkter som erhållits från tillsynsavgifterna. Bilden visar dels att länsstyrelsernas intäkter varierar stort över landet, dels att det förekommer att verksamhetskostnaderna i ett län överstiger såväl som understiger intäkterna.

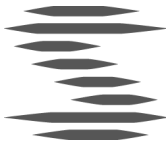

Figur 7. Länsstyrelsernas intäkter från tillsynsavgifter respektive verksamhetskostnader 2020 (Svenska kraftnäts beräkningar baserat på ett utdrag från LstEA)

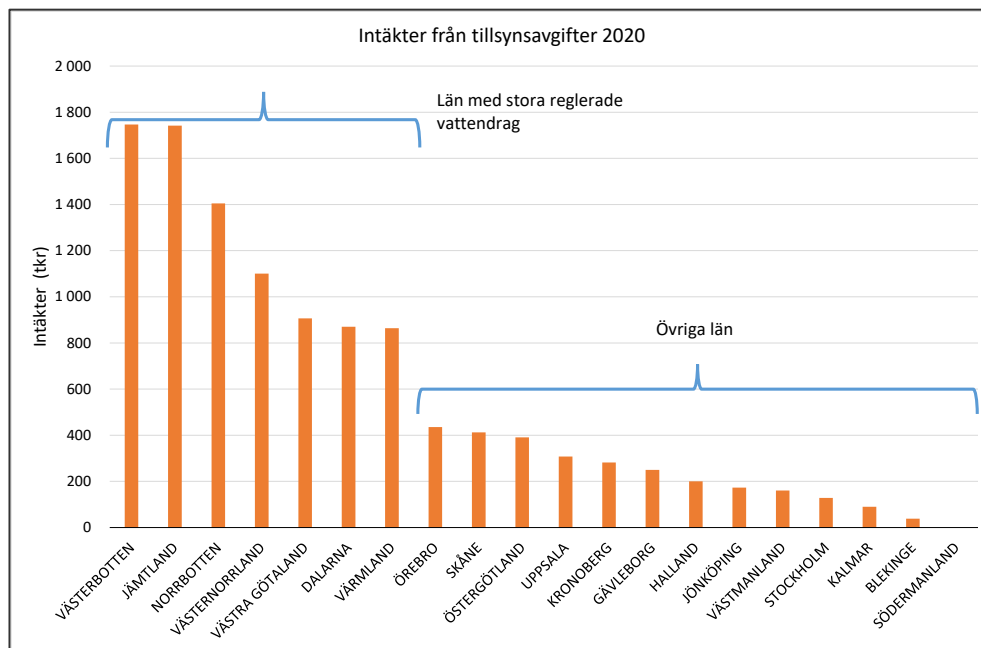
Det framgår att länsstyrelserna i länen med stora reglerade vattendrag erhåller markant större intäkter i form av tillsynsavgifter än övriga länsstyrelser, se figur 8. I dessa län finns i princip alla dammar i dammsäkerhetsklass A och majoriteten av dammarna i klass B och flertalet att dammarna ägas av de stora dammägarna. Dessa intäkter ger förutsättningar för dessa länsstyrelser att utveckla och upprätthålla erforderliga personella resurser för dammsäkerhetstillsynen. För

²⁶ I verksamhetskostnader ingår planerad/ egeninitierad dammsäkerhetstillsyn, händelsestyrd dammsäkerhetstillsyn, dammsäkerhetsfrågor, övriga verksamhetskoder där kostnader är redovisade mot avgiften samt overheadkostnader. Vad gäller övriga verksamhetskoder där kostnader är redovisade mot avgiften, "Övrigt", ingår kostnader för redovisade på ett urval av koder med beröring på dammsäkerhet nämligen verksamhetskoderna 5301, 5308, 5309, 5350, 539.

²⁷ Vi har valt att redovisa de mest aktuella uppgifterna som exempel även om 2020 är ett år som påverkats av Covid-19 på många sätt. Länsstyrelsernas uppgifter om intäkter och verksamhetskostnader för 2020 är dock på det stora hela samstämmiga med uppgifterna för 2019.

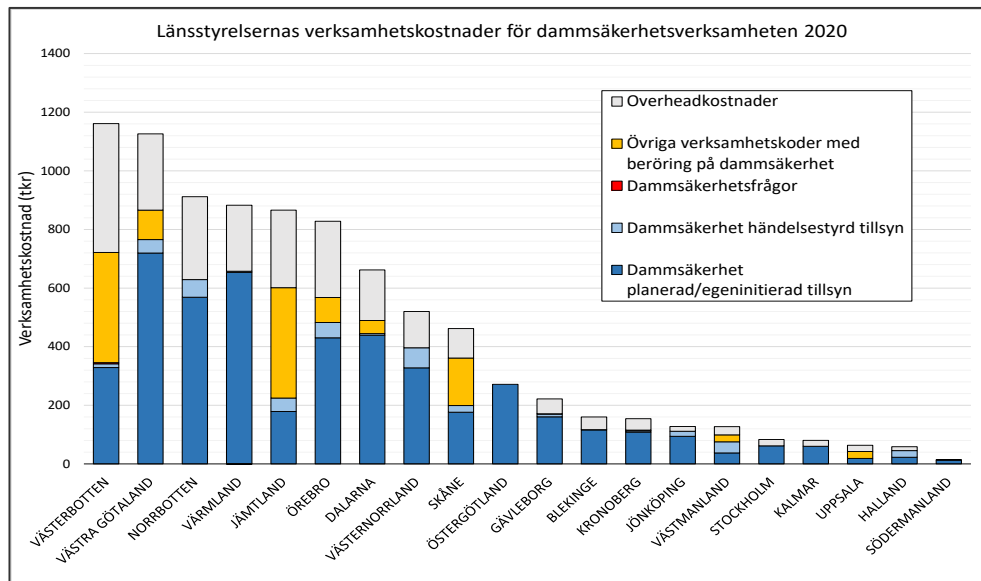
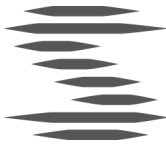

länsstyrelserna i övriga län finns inte motsvarande förutsättningar att utveckla och upprätthålla erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens på respektive länsstyrelse. I dessa län finns färre klassificerade dammar som till större del ägs av mindre dammägare.

Figur 8. Länsstyrelsernas intäkter från tillsynsavgifter 2020, grupperade efter storlek.

Figur 9 ger en bild av länsstyrelsernas rapporterade verksamhetskostnader för 2020. Som framgår av bilden redovisar de olika länsstyrelserna olika stora verksamhetskostnader för dammsäkerhetsarbete, som mest uppemot 1,2 miljoner kronor, som minst under 50.000 kr. Vidare framgår tydligt är att länsstyrelserna redovisar sina verksamhetskostnader på ett flertal olika koder i ekonomirapporteringsystemet.

Figur 9. Länsstyrelsernas verksamhetskostnader för dammsäkerhetsverksamhet 2020, i fallande ordning

Dammsäkerhetstillsynen har gått från händelsestyrd till planerad

Länsstyrelserna har i sin rapportering om dammsäkerhetstillsyn²⁸ uppgett att den stora delen av tillsynen utgörs av planerad tillsyn. Enbart några få procent utgörs av händelsestyrd tillsyn. Vad gäller planeringen av tillsynen för kommande år har alla länsstyrelser utom tre en tillsynsplan och tio länsstyrelser någon form av tillsynsprogram.

Vidare har länsstyrelserna i sina svar på frågeformuläret beskrivit att huvuddelen av tillsynen utgår från dammägarnas dammsäkerhetsrapportering och utgörs av tillsynsmöten vid antingen en anläggning, på kontor eller digitalt, se mer i Bilaga 1. Både dammägare och länsstyrelser uppger generellt att dialogen dem emellan har ökat, såväl i samband med klassificeringen som därefter. Länsstyrelser med många dammar i länet uppger att de har prioriterat tillsyn avseende dammar i de högre dammsäkerhetsklasserna. Andra länsstyrelser uppger att de har lagt ner mest tid på att informera dammägare som tidigare inte haft klassificerade dammar eller arbetat i enlighet med branschernas riktlinjer för dammsäkerhet om krav i regelverket.

Länsstyrelsernas är överlag nöjda med Svenska kraftnäts tillsynsvägledning

Länsstyrelserna uppger både i svaren på frågeformuläret och i de årliga rapporteringarna om dammsäkerhetstillsyn att de följer och är nöjda med Svenska kraftnäts tillsynsvägledning, både de upprättade vägledningarna, den löpande

²⁸ Svenska kraftnät, Länsstyrelsernas rapportering om dammsäkerhetstillsyn 2020/2021, dnr. 2020/4419

tillsynsvägledningen samt de handläggarträffar och andra utbildningstillfällen som Svenska kraftnät anordnar.

Länsstyrelsernas dammsäkerhetshandläggare uppger att den årliga rapporteringen om dammsäkerhetstillsyn till Svenska kraftnät är en viktig del i deras arbete. Handläggarna förutsätts då de begrunda tillsynsaktiviteter m.m. som genomförts i förhållande till vad som planerats. Vidare är det ett tillfälle för länsstyrelserna att blicka framåt och beskriva vilken tillsyn som planeras nästkommande år. I rapporteringen ombeds länsstyrelserna även göra en bedömning av om de ekonomiska och personella resurserna har varit tillräckliga för dammsäkerhetsarbetet.

Länsstyrelserna anser även att Svenska kraftnäts initiativ med årliga nationella tillsynsysteman berikar tillsynen. Som komplement till dialogen med dammägarna om den årliga dammsäkerhetsrapporteringen bedömer länsstyrelserna att tillsynsystemat lägger grunden för dialog med berörda dammägare om specifika frågeställningar.

Länsstyrelsernas olika förutsättningar att upprätthålla personella resurser med dammsäkerhetskompetens medför samordningsbehov

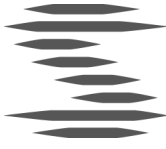
Eftersom antalet dammanläggningar med klassificerade dammar varierar stort mellan länen har länsstyrelserna olika förutsättningar för att ha erforderliga personella resurser med kompetens inom dammsäkerhetsområdet. Detta påverkar i sin tur länsstyrelsernas möjlighet att genomföra relevant dammsäkerhetstillsyn.

En annan förutsättning som skiljer länen åt är typen av dammägare med verksamheter i länet. Om det är större dammägare som sedan tidigare arbetar i enlighet med vattenkraft- eller gruvindustrins riktlinjer för dammsäkerhet, eller om det är dammägare som tidigare inte arbetade enligt några specifika riktlinjer. För nya dammägare handlar tillsynen mycket om att informera om regelverk, vägledningar, arbetssätt mm.

Svenska kraftnät konstaterar i rapporteringen till regeringen för 2020 att tillsynen är sårbar med hänsyn till behovet av att utveckla och bibehålla kompetens för dammsäkerhetstillsyn inom respektive län. Svenska kraftnät bedömer att insatserna för tillsynsvägledning, kompetensutveckling och samordning fortsatt är mycket viktiga i strävan mot en effektiv tillsyn. Hitintills har länsstyrelserna enbart samordnat tillsynen i enstaka fall.

Informationsutbyte och kompetensutveckling

Länsstyrelsernas dammsäkerhetshandläggare har bildat ett nätverk som samverkar och utbyter information per mail (dammsakerhetshandlaggare@lansstyrelsen.se) och vid digitala möten ca sex gånger per år.

Allt eftersom nya handläggare anställs på länsstyrelserna för dammsäkerhetstillsyn finns det ett kontinuerligt behov av utbildningar inom dammsäkerhetsområdet. Länsstyrelsernas dammsäkerhetshandläggare har möjlighet att höja sin dammsäkerhetskompetens genom att gå på de kurser som branschorganisationerna Energiföretagen och SveMin anordnar. Även Svenska kraftnäts vägledande dokument, utbildningar, handläggarträffar m.m. bidrar till kompetenshöjning.

Möjligheten att förelägga om säkerhetshöjande åtgärder har tillämpats för en dammanläggning

I samband med dammsäkerhetslagstiftningens ikraftträdande infördes ett tillägg i 26 kap. § 9 fjärde stycket, punkt 2 miljöbalken. Tillägget innebär att tillsynsmyndigheten får meddela förelägganden och förbud avseende säkerhetshöjande åtgärder vid dammar som klassificerats i en dammsäkerhetsklass enligt 11 kap. 24 och 25 §§, även om förelägganden och förbud bryter mot beslut eller tillstånd enligt miljöbalken som vunnit laga kraft. Svenska kraftnät känner bara till att föreläggande enligt 26 kap. 9 § pkt 2 har meddelats för en dammanläggning, bl.a. rörande begränsning av dämmningsnivån i magasinet tills dess att dammsäkerhetshöjande åtgärder genomförts²⁹.

²⁹ VÄXJÖ TINGSRÄTT Mark- och miljödomstolen, DOM 2020-06-12, Mål nr M 1757-20

3 Har regelverkets syfte uppnåtts?

I detta avsnitt gör Svenska kraftnät en bedömning av om syftet med regleringen, såsom det beskrevs i proposition dammsäkerhet, se avsnitt 2.3, har uppnåtts.

3.1 Stärkt tillsynsvägledning och preciserade krav på dammsäkerhet

Som redovisats i avsnitt 2.4.1 har tillsynsvägledningen stärkts väsentligt i och med regleringens tillkomst och Svenska kraftnäts möjlighet att meddela föreskrifter om kraven i förordningen om dammsäkerhet. Regleringens införande innebär att Svenska kraftnät utöver att svara för tillsynsvägledning enligt miljötillsynsförordningen ska samverka med länsstyrelserna för att åstadkomma ett effektivt tillsynsarbete. Nu när klassificeringsarbetet i stort sett är genomfört bedömer vi att tiden är mogen för Svenska kraftnät att utveckla formerna för samverkan med syftet att åstadkomma en effektiv tillsyn av dammsäkerheten.

Det ingår inte i Svenska kraftnäts ansvar att precisera krav på dammsäkerhetsnivå, däremot att ställa krav på omfattning och innehåll av säkerhetsledningssystem, rapportering och helhetsbedömning. Detta har Svenska kraftnät gjort i sin vägledning om säkerhetsledningssystem, helhetsbedömning och årlig dammsäkerhetsrapportering. I vägledningen ges även ett resonemang kring differentiering av dammsäkerhetsnivå och dammsäkerhetsarbete. Som komplement till Svenska kraftnäts vägledning gör Energiföretagen Sverige och Svemin uttolkningar av kraven för sina medlemsföretag i RIDAS respektive GruvRIDAS.

Svenska kraftnät bedömer att kompletterande vägledningar inom specifika identifierade behovsområden kan behöva upprättas av Svenska kraftnät, i samverkan med berörda länsstyrelser och/eller branschorganisationer.

3.2 Klassificering av dammar utifrån en bedömning av ett dammhaveris sammanlagda konsekvenser för omgivningen

Som framgår av avsnitt 2.4.2 så är klassificeringsarbetet nästintill färdigt. Lejonparten av alla dammar med potentiella dammhaverikonsekvenser med mer än liten betydelse ur ett samhällsperspektiv har klassificerats. Länsstyrelsernas kännedom om verksamhetsutövare med dammar i länet och kunskap om dammarna och konsekvenser vid ett dammhaveri har höjts avsevärt i samband med klassificeringsarbetet, och utgör en god grund för det fortsatta tillsynsarbetet. Även dammägarnas kunskap om konsekvenser vid dammhaveri har höjts.

3.3 Bestämmelser om damminnehavares egenkontroll och rapportering

Regelverkets bestämmelser har preciserats genom Svenska kraftnäts vägledning om säkerhetsledningssystem, helhetsbedömning och årlig dammsäkerhetsrapportering samt branschorganisationernas kompletterande riktlinjer, se avsnitt 2.4.3. Dammägarnas dammsäkerhetsrapportering visar överlag att dammägarna successivt vidareutvecklar sitt dammsäkerhetsarbete utifrån bestämmelserna.

17 § förordning om dammsäkerhet framgår att en dammägare vart tionde år ska utföra en helhetsbedömning av dammens säkerhet samt verksamhetens organisation. Resultatet av bedömningen ska dokumenteras. Hur helhetsbedömningens resultat ska rapporteras eller redovisas för länsstyrelsen nämns inte. Svenska kraftnät anser att resultatet av helhetsbedömningen ska delges berörd länsstyrelse och har upprättat vägledning och stöd för genomförande av helhetsbedömningar och redovisning av resultat av helhetsbedömningar.

Vad gäller bl.a. gruvdammar och andra dammar ”under förändring” ser Svenska kraftnät att det i vissa fall inte är tillräckligt att helhetsbedömningar genomförs vart tionde år. Helhetsbedömningar kan t.ex. behöva göras oftare för aktiva sandmagasin där successiva höjningar av dammkrön görs, inför omställning till efterbehandlingsfasen och vid ägarbyten (som medför betydande förändringar i organisation och verksamhet). Även en oväntad händelse, såsom en jordbävning, som på ett bestående sätt påverkat en damm och dess funktion skulle kunna föranleda att en helhetsbedömning behöver göras.

3.4 Stärkt tillsyn och länsstyrelsernas möjlighet att kräva åtgärder avseende dammsäkerhet

Som framgår av avsnitt 2.4.4 finns det förutsättningar för stärkt tillsyn och även att förelägga om säkerhetshöjande åtgärder.

Länsstyrelsernas arbete med dammsäkerhet har blivit mer strukturerad och planerad. Länsstyrelserna genomför behovsutredningar i olika grad, upprättar tillsynsplaner och följer upp sin tillsyn årligen, mycket baserat på den årliga rapporteringen om dammsäkerhetstillsyn till Svenska kraftnät. Svenska kraftnät bedömer dock att tillsynen ännu inte är regelbunden och förutsebar för alla klassificerade dammar.

Länsstyrelsernas nedlagda tid för dammsäkerhetstillsyn har ökat markant till följd av de erhållna tillsynsavgifterna. Det är dock oklart för Svenska kraftnät om tillsynsavgifterna används fullt ut till dammsäkerhetsarbete. Svenska kraftnät anser därför att rapportering och uppföljning av dammsäkerhetstillsynen bör stärkas och särredovisas.

Utgående från de klassificerade dammarnas geografiska fördelning över landet noterar Svenska kraftnät att länsstyrelserna har såväl varierande behov av som förutsättningar för att upprätthålla erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens. I den behovsutredning som länsstyrelserna ska göra bör de beakta behoven av dammsäkerhetstillsyn och anpassa de personella resurserna efter tillsynsbehovet. Svenska kraftnät anser att det är av särskild vikt att länsstyrelser i län med stora reglerade vattendrag och därmed majoriteten av dammarna i dammsäkerhetsklass A och B upprätthåller erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens. För övriga länsstyrelser med färre dammar i lägre dammsäkerhetsklasser i länet bedömer Svenska kraftnät att utökad samordning och överlåtelse av dammsäkerhetstillsyn mellan länsstyrelser är en nödvändighet för att tillsammans upprätthålla erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens.

3.5 Svenska kraftnäts övergripande bedömning

Det övergripande syftet med införandet av dammsäkerhetsregleringen var enligt proposition Dammsäkerhet att förebygga att dammhaverier med samhällsliga konsekvenser inträffar. Svenska kraftnät bedömer att den nya regleringen har stärkt dammsäkerhetsutvecklingen i landet, men att ytterligare regelverkskompletteringar behövs. Vidare behöver tillämpningen bli fullt utvecklad – vilket bedöms ta ytterligare några år – för att det övergripande syftet ska uppnås. Våra förslag för att detta ska uppnås utvecklas i kapitel 4 och sammanfattas i kapitel 5.

4 Har tillsyn och tillsynsvägledning skärpts i den omfattning som krävs?

Detta avsnitt omfattar Svenska kraftnäts analys och bedömning om tillsyn och tillsynsvägledning har skärpts i den omfattning som krävs sedan regleringen infördes 2014.

4.1 Om tillsynsvägledningen

Svenska kraftnät bedömer att tillsynsvägledningen har skärpts i den omfattning som krävs men att det är angeläget att den upprätthålls och utvecklas löpande för att fortsatt utgöra ett relevant stöd för såväl länsstyrelser som dammägare.

Tillsynsvägledning utgör en delmängd av dammsäkerhetsuppdraget

Svenska kraftnät säkerställer erforderliga personella resurserna med dammsäkerhetskompetens för att verket fortsatt ska kunna främja dammsäkerhetsutvecklingen i landet. Med erforderliga resurser kan tillsynsvägledningen upprätthållas och utvecklas, och förutsättningar finns för att utgöra ett tillgängligt och kompetent stöd för länsstyrelserna, genomföra föreslagna regeringsuppdrag och stödja länsstyrelsernas genomförande av fokusområden för tillsynen.

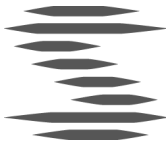
Vägledningar och stöd för dammägarna

Svenska kraftnät har stött utvecklingen av dammsäkerhetsarbetet hos dammägarna genom att utarbeta vägledningar och stöd kopplade till dammsäkerhetsregleringen. Svenska kraftnät behöver fortlöpande hålla vägledning aktuell och komplettera med vägledningar inom specifika områden om behov identifieras. Kommande vägledningar, t.ex. checklistor för små dammägares egenkontroll, kan med fördel upprättas i samverkan med länsstyrelserna och/eller branschorganisationerna.

Tillsynsvägledning för att skärpa och effektivisera tillsynen

Innebörden av ”om tillsyn och tillsynsvägledning skärpts i den omfattning som krävs” är inte definierad av regeringen. I Riksrevisionens rapport från 2007 som låg till grund för översynen av de statliga insatserna och införandet av regleringen framfördes att länsstyrelserna bör bedriva tillsynen så att allvarliga brister uppmärksammas och åtgärdas av dammägarna samt definiera behovet av kompetens som en sådan tillsyn kräver och pröva nya former för att tillgodose detta behov. Dammsäkerhetsregelverkets införande har medfört att förutsättningar för länsstyrelserna att bedriva sådan tillsyn har ökat även om regelverket inte explicit tar upp erforderlig kompetens eller former för tillsyn. Utgående från Riksrevisionens utlåtande om hur tillsynen bör bedrivas gör vi bedömningen att tillsynen inte skärpts i den omfattning som krävs.

Utöver Svenska kraftnäts vägledning om dammsäkerhetstillsyn, handläggarmöten och löpande tillsynsvägledning bör Svenska kraftnät göra ytterligare insatser i

strävan efter en effektiv och ändamålsenlig tillsyn. Bland annat bör former för systemtillsyn av dammägares dammsäkerhetsarbete i enlighet med det upprättade säkerhetsledningssystemet utvecklas och implementeras. Detta gäller särskilt tillsyn av verksamheter med dammanläggningar i flera län och/eller som har dammar i dammsäkerhetsklass A. Dessa stora dammägare inom kraftindustrin äger många dammar i flera län vilket både motiverar till och ställer särskilda krav på samordning och kompetens för att tillsynen av dammsäkerhetsarbetet ska kunna bedrivas effektivt och likriktat. Vad gäller utveckling av former för tillsyn av gruvdammar som utgör riskanläggningar enligt förordningen om utvinningsavfall bör Svenska kraftnät, MSB och berörda länsstyrelser samverka.

Information och utbildning

Med avstamp från framtagna vägledningar och stöd behöver Svenska kraftnät förstärka arbetet med information och utbildningsinsatser för att bidra till god tillämpning samt att kunskapen om dammsäkerhetsregelverket utvecklas och upprätthålls. Detta gäller generellt, men i närtid kanske särskilt avseende helhetsbedömningar där osäkerhet om former för genomförande och rapportering råder.

Tillsynsvägledande myndigheter behöver samverka mer

Utöver den dammsäkerhetsreglering som trädde i kraft 2014 finns det andra regleringar med beröring på dammsäkerhet. Verksamhetsutövares och tillsynsmyndigheters helhetssyn kring dammsäkerhet bör stärkas. Effekter av att överlappande eller närliggande krav ställs i olika regelverk samt att olika myndigheter svarar för tillsynsvägledning behöver överbryggas. Svenska kraftnät bör stärka samverkan med andra tillsynsvägledande myndigheter för miljöbalken och andra regelverk med beröring på dammsäkerhet för dammar i dammsäkerhetsklass. Det rör främst förordningen om utvinningsavfall och lagen om skydd mot olyckor. Här bör Svenska kraftnät och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap stärka sin samverka. Även behov av närmare samverkan med Havs- och Vattenmyndigheten samt Naturvårdsverket förutses.

4.2 Om tillsynen

Svenska kraftnät bedömer att dammsäkerhetstillsynen har utvecklats, men ännu inte skärpts i den omfattning som krävs. Länsstyrelsernas sätt att bemanna tillsynsarbetet såväl som deras förutsättningar för att upprätthålla erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens varierar.

Länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn har gått från att vara främst händelsesstyrd till att vara mer planerad och systematisk. En årscykel för tillsynen har etablerats. Svenska kraftnäts vägledning om dammsäkerhetstillsyn samt begäran om årlig rapportering om dammsäkerhetstillsyn och åiterrapportering av det årliga nationella tillsynsystemat bedöms ha bidragit till detta.

Personella resurser

Intäkterna från tillsynsavgifterna medger 7-8 årsarbetskrafter för länsstyrelsernas dammsäkerhetsarbete. Under 2020 uppgav länsstyrelserna att sammantaget ca 7,2 årsarbetskrafter lagts ner på dammsäkerhetsarbete och hela 36 personer arbetat med dammsäkerhetstillsyn. Länsstyrelsernas sätt att bemanna tillsynsarbetet varierar. Vissa länsstyrelser har dammsäkerhetshandläggare som enbart arbetar med dammsäkerhet medan flertalet länsstyrelser har handläggare som arbetar med dammsäkerhet som en uppgift bland många andra. Vissa länsstyrelser har enbart en person som arbetar med dammsäkerhet. För länsstyrelser i län med flertalet dammar i höga dammsäkerhetsklasser är det oroande. Svenska kraftnät anser att länsstyrelserna utgående från sina förutsättningar bör säkerställa erforderliga personella resurser med den dammsäkerhetskompetens som krävs. Länsstyrelserna bör även eftersträva redundans av de personella resurserna för att minska risken för sårbarheter och kompetensförlust vid personalförändringar och omprioriteringar.

Planering och genomförande

Länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn utgår från den tillsynsplan som de flesta länsstyrelser upprättar. Vissa länsstyrelser upprättar även tillsynsprogram i någon form.

Tillsynsaktiviteter utgörs av granskning av dammägarnas årliga dammsäkerhetsrapportering samt efterföljande tillsynsaktiviteter såsom tillsynsmöten där dammägarens dammsäkerhetsverksamhet i enlighet med säkerhetsledningssystemet gått igenom, anläggningsbesök, följa genomförandet av dammsäkerhetshöjande åtgärder, etc. Vissa länsstyrelserna har prioriterat tillsynsmöten avseende dammar i de högre klasserna. Andra länsstyrelser har prioriterat möten med dammägare som tidigare inte haft dammar i dammsäkerhetsklass eller arbetat i enlighet med branschriktlinjer för dammsäkerhet eftersom de bedömts behöva mer stöd för att leva upp till kraven på dammsäkerhet. Under 2020 har fler tillsynsmöten hållits digitalt än tidigare och flera länsstyrelser har framfört att de kommer fortsätta med det som komplement till fysiska möten. Flera länsstyrelser anger att de avser att arbeta mer med systemtillsyn av ägarnas dammsäkerhetsarbete framöver.

För att dammsäkerhetstillsynen ska bli relevant och effektiv anser Svenska kraftnät att det finns behov av att vidareutveckla och implementera former för systemtillsyn, anläggningstillsyn samt insatser avseende dammar där säkerhetsstatusen är okänd eller otillfredsställande.

Samverkan och dialog

Svenska kraftnät bedömer att dialogen mellan dammägare och länsstyrelser överlag är god och att det gemensamma arbetet med dammsäkerhetsklassificering har lagt grunden för detta, samtidigt som det har lagt grunden för kunskapshöjning

om dammarna, dammarnas haverikonsekvenser, etc. hos både dammägare och länsstyrelser.

Länsstyrelsernas samverkansinsatser avseende dammsäkerhetstillsyn är lovvärda. Bland annat är det nätverk för dammsäkerhetshandläggare som etablerats 2020 ett bra forum för dialog, informationsdelning, kompetenshöjning, etc. Även initiativet att ha en länsstyrelse-gemensam sharepoint-sida för dammsäkerhetsverksamheten är bra för informationsdelning, etc.

Rapportering och uppföljning

I sin årliga rapportering till Svenska kraftnät redovisar länsstyrelserna genomförd dammsäkerhetstillsyn m.m. Vi bedömer att denna rapportering är relevant såväl för länsstyrelsernas uppföljning och planering som för Svenska kraftnäts nationella uppföljning. Den bör därför fortsätta i nuvarande omfattning.

I länsstyrelsernas regleringsbrev för 2021 framgår att de ska redovisa hur tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken har utvecklats sedan föregående år, andel utförd tillsyn i förhållande till behovet av tillsyn inom olika sakområden, vilka tillsynsvägledande insatser som har genomförts och hur samverkan har bedrivits samt vilka resultat som länsstyrelsernas arbete har lett till. Redovisningen ska omfatta hur medlen har använts samt utformas enhetligt och efter hörande av Naturvårdsverket. Uppdraget ska redovisas till Naturvårdsverket senast den 15 februari 2022. Svenska kraftnät uppfattar det som att dammsäkerhet i nuläget inte utgör ett eget sakområde och har framfört till Naturvårdsverket att dammsäkerhet bör ingå som ett eget sakområde under vattenverksamhet i denna redovisning. Motiveringen till detta förslag är att möjliggöra uppföljningen av länsstyrelsernas dammsäkerhetsarbete i förhållande till de tillsynsavgifter som är specialdestinerade för dammsäkerhetstillsynen.

Tillsyn i förhållande till dammsäkerhetsklass

Dammar i dammsäkerhetsklass A kräver, mot bakgrund av de konsekvenser som ett dammhaveri skulle kunna medföra, omfattande tillsyn både avseende dammägarens övergripande dammsäkerhetsarbete, dammsäkerhetsarbetet för specifika dammanläggningar samt dammanläggningarnas säkerhetsstatus. Detta återspeglas av de relativt sett höga tillsynsavgifterna för dessa dammanläggningar. Även för vissa dammar i dammsäkerhetsklass B kan tillsyn i motsvarande omfattning behövas. Spannet i haverikonsekvenser för dammar i dammsäkerhetsklass B är stort, från en icke försumbar (men liten) risk för förlust av ett människoliv eller annan "enstaka" allvarlig konsekvens, till omfattande regionala konsekvenser, förstörelse av bostadsområden och infrastruktur m.m. Tillsyn i motsvarande omfattning som för dammar i klass A rör främst dammar i det "övre spannet" av dammar i klass B med omfattande regionala haverikonsekvenser. Detta handlar främst om dammanläggningar i större

kraftverksälvar, som vid ett dammhaveri kan medföra dominobrott i nedströms liggande dammar, översvämningar och förstörelse längs en längre älvsträcka.

Svenska kraftnät konstaterar att denna mer fördjupade tillsyn ännu inte har etablerats. För att den ska komma till stånd krävs erforderliga personella resurser med hög dammsäkerhetskompetens inom länsstyrelsen. Flera av de berörda länsstyrelserna har anställt personer med dammsäkerhetskompetens och håller på att utveckla sin dammsäkerhetsverksamhet, medan andra inte har kommit lika långt. Även formerna för tillsynen behöver utvecklas i enlighet med det förslagna uppdraget att utveckla former för att effektivisera tillsynen.

Övriga dammar i dammsäkerhetsklass B och dammar i klass C kräver normalt inte dammsäkerhetstillsyn i motsvarande omfattning. Tillsynen avseende dessa dammar handlar mer om dammägarens dammsäkerhetsarbete för den specifika dammanläggningen och anläggningens säkerhetsstatus. Länsstyrelserna med dammar i dessa dammsäkerhetsklasser i länet har kommit olika långt i sitt arbete med dammsäkerhetstillsyn. Länsstyrelsernas lägre intäkter från tillsynsavgifterna gör att möjligheterna att inrätta särskilda tjänster för dammsäkerhetstillsyn och upprätthålla erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens är mindre. Detta kan medföra samordningsbehov vilket exempelvis kan lösas genom att överlåta tillsynen till en annan länsstyrelse.

Tillsynen av dammar med okänd eller otillfredsställande dammsäkerhetsstatus behöver utvecklas

För att det övergripande syftet med regleringen, dvs. att förebygga dammhaverier, ska nås anser Svenska kraftnät dels att dammanläggningars säkerhetsstatus ska vara känd och dokumenterad hos såväl dammägare som länsstyrelse, dels att erforderliga säkerhetsåtgärder genomförs för vissa dammanläggningar för att de ska uppnå tillfredsställande dammsäkerhetsstatus. Dammägarnas genomförande och rapportering av helhetsbedömningar av dammsäkerhet bedöms medföra ökad kunskap om dammsäkerhetsstatus hos dammanläggningarna samt identifiering av brister och åtgärdsbehov.

Eftersom Svenska kraftnät bedömer att dammar i dammsäkerhetsklass som har en otillfredsställande dammsäkerhet förtjänar ett särskilt fokus har Svenska kraftnät föreslagit att det ska bli ett fokusområde i den nationella strategin för miljöbalkstillsyn 2022-2024³⁰. Svenska kraftnät bedömer att detta fokusområde kommer utgöra en inriktning för länsstyrelsernas dammsäkerhetsarbete under perioden. Fokusområdet syftar till att dammanläggningarnas säkerhetsstatus bedöms och dokumenteras samt att länsstyrelserna inleder en dialog med berörda dammägare. Länsstyrelserna följer vägledningarna och stöd som Svenska kraftnät

³⁰ <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningarna/Tillsyn/Strategi-for-miljobalkstillsynen-20222027/>

upprättar för länsstyrelsernas genomförande av fokusområdet. Arbetet i enlighet med tillsynsstrategin bedöms även stärka Svenska kraftnäts samverkan med andra tillsynsvägläddande myndigheter, främst Havs- och Vattenmyndigheten och Naturvårdsverket.

4.3 Om tillsynsavgifterna

Svenska kraftnät bedömer att nivåerna på schablonavgifterna fortsatt är relevanta då de medger länsstyrelsernas upprätthållande av personella resurser med dammsäkerhetskompetens för tillsynen utan att vara alltför betungande för mindre dammägare.

Förutsättningarna för redovisning och uppföljning av länsstyrelsernas verksamhetskostnader för dammsäkerhetsarbete behöver stärkas för att det ska vara möjligt att bedöma om tillsynsavgifterna motsvarar motprestationen.

4.3.1 Principer för att ta ut avgifter

I proposition dammsäkerhet framgår att avgiftens storlek ska motsvara den dammsäkerhetstillsyn som utförs av länsstyrelsen. Vidare bedömer regeringen att schablonavgifterna för länsstyrelsernas tillsynsarbete ska stå i rimlig proportion till de kostnader som tillsynen av dammsäkerhet ger upphov till. En avgift ska täcka statens kostnader för motprestationen. En viss schablonisering vid utformningen av avgifterna i detta sammanhang är nödvändig för att ge en större förutsebarhet för såväl dammägarna som staten och för att uppnå en enklare effektivare hantering av tillsynsavgiften.

Statskontoret gör i sin rapport³¹ en övergripande analys om avgifterna för prövning och tillsyn enligt miljöbalken följer relevanta principer för att ta ut avgifter³². Principerna handlar om att avgifterna ska motsvaras av en tydlig motprestation, ha full kostnadstäckning, vara lättbegripliga och förutsebara, samt att förorenaren betalar. Vidare behandlas frågor som kostnadsutveckling, dispositionsrätt samt rapportering och uppföljning. Vår analys följer samma indelning.

Avgifternas motprestation är svår att bedöma

Svenska kraftnät kan i nuläget inte bedöma om den fasta årliga tillsynsavgiften som länsstyrelserna tar ut följer principen om motprestation. Länsstyrelserna tar ut årliga tillsynsavgifter oavsett hur mycket tillsyn de gör gentemot dammägarna just det året. Det finns också många perspektiv på motprestation, om det är per dammanläggning, per dammägare eller per länsstyrelse man utgår ifrån. Det är inte heller möjligt att göra bedömningen för enbart ett år, tidsspannet måste vara längre.

³¹ Statskontoret, Översyn av avgiftssystemet för prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken, 2020:23

³² Regeringens skrivelse 2009/10:79, En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn

Baserat på de svar som inkommit på Svenska kraftnäts frågeformulär så framkommer en blandad bild, både att länsstyrelsernas tillsyn ökat i och med regleringens införande och att tillsynen inte har förändrats överhuvudtaget. Någon systematisk uppföljning av detta har inte gjorts eftersom det i nuläget inte finns krav på att planera och följa upp tillsynen per anläggning. Svenska kraftnät har därför föreslagit att bestämmelser om att länsstyrelsen ska upprätta tillsynsprogram för dammanläggningar med klassificerade dammar ska införas i miljötillsynsförordningen.

Avgifterna bedöms ha full kostnadstäckning

Jämfört med övrig prövning och tillsyn enligt miljöbalken där kostnadstäckningen är ca 70%³³ har länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn full kostnadstäckning. Baserat på Svenska kraftnäts bearbetningar av utdrag från länsstyrelsernas ekonomirapporteringssystem bedömer vi att länsstyrelsernas samlade intäkter för dammsäkerhetsarbete överstiger verksamhetskostnaderna. Om man analyserar respektive länsstyrelses situation och år så kan förhållandet se annorlunda ut, där främst länsstyrelser i län med många dammanläggningar med dammar i högre dammsäkerhetsklasser inte har använt alla intäkter för dammsäkerhetstillsyn, vilket framgick i figur 7.

Svenska kraftnät bedömer att utveckling och implementering av former för systemtillsyn m.m. och införandet av bestämmelser om tillsynsprogram kommer att medföra ett effektivt nyttjande av tillsynsavgifterna för dammsäkerhet på några års sikt. Även särredovisning av kostnader och intäkter för dammsäkerhetstillsyn vid tidsrapportering och redovisning ger förutsättningar för en kvalitativ uppföljning som bedöms bidra till ett mer effektivt nyttjande av medlen.

Avgifterna bedöms vara lättbegripliga och förutsebara

Vi bedömer att avgifterna är lättbegripliga och förutsebara då de är fasta årliga avgifter som baserar sig på anläggningarnas dammsäkerhetsklass.

Avgifterna bedöms följa principen om att förorenaren betalar

Principen om att förorenaren betalar handlar i detta fall om att de åtgärder som myndigheterna vidtar för att regelverket ska följas i princip ska bekostas av den verksamhetsutövare som riskerar att åstadkomma negativa effekter på miljön eller människors hälsa. De specialdestinerade avgifterna för dammsäkerhetstillsyn medför att principen bedöms vara uppfylld. I de fall där den fasta tillsynsavgiften inte täcker länsstyrelsernas kostnader finns möjligheten för länsstyrelserna att ta ut en timavgift för utförd händelsestyrd tillsyn. En verksamhet kan t.ex. behöva dammsäkerhetstillsyn utöver det vanliga exempelvis med anledning av inträffade

³³ Naturvårdsverket, Redovisning av myndigheters intäkter och kostnader 2019 för prövning och tillsyn enligt miljöbalken – Redovisning till regeringen enligt 10 kap. 7 § förordning om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken den 15 april 2020, NV-00529-20

incidenter eller om en dammanläggning bedöms ha otillfredsställande dammsäkerhetsstatus.

4.3.2 Kostnadsutveckling - Schablonavgifternas nivåer är fortsatt relevanta men viss flexibilitet bör medges

Schablonavgifterna för dammsäkerhetstillsynen utgår från uppskattad tid för dammsäkerhetstillsyn per år avseende dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass A, B respektive C. För en dammanläggning med minst en damm i dammsäkerhetsklass A har tiden för tillsyn bedömts vara tre veckor, för en dammanläggning med minst en damm i klass B en vecka och för en dammanläggning med minst en damm i klass C en dag.

Tillsynsavgifterna bör inte vara för betungande för dammägare med enbart en eller två dammanläggningar i de lägre klasserna, men de bör samtidigt möjliggöra för länsstyrelserna att genomföra dammsäkerhetstillsyn på ett godtagbart sätt. Särskilt med avseende på dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass A och i den övre kategorin av klass B ser Svenska kraftnät att det är nödvändigt att länsstyrelserna kan upprätthålla erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens.

Svenska kraftnät bedömer att schablonavgifternas nivåer är fortsatt relevanta med avseende på de konsekvenser som dammhaveri kan medföra i dammarna i de olika klasserna. Det kan finnas omständigheter som gör att avgifterna bör sättas ner eller efterskänkas. I nuläget finns dock inte möjligheten för länsstyrelserna att sätta ner eller efterskänka avgifterna.

Enligt 9 kap. 3 § FAPT får de myndigheter som enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) har ett centralt ansvar för tillsynsvägledning på samma grunder och inom sina ansvarsområden meddela föreskrifter om nedsättning eller efterskänkning av avgift. Vi bedömer att Svenska kraftnät har mandat att meddela föreskrifter om under vilka omständigheter som avgifter för dammsäkerhetstillsyn kan sättas ner eller efterskänkas. Svenska kraftnät avser att identifiera under vilka omständigheter nedsättning eller efterskänkning av avgifter kan vara relevant och vid behov upprätta föreskrifter. En möjlig omständighet kan vara för dammar som ligger i Sverige men vars potentiella haverikonsekvenser inträffar i Norge, i fall där dammägaren betalar tillsynsavgift till Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) för dammsäkerhetstillsyn. Ett annat fall skulle kunna vara konstruktioner som endast mycket sällan dämmer vatten, t.ex. vissa skyddsvallar, där tillsynens omfattning och frekvens kan förväntas vara låg.

4.3.3 Avgiftsintäkterna för dammsäkerhetstillsyn bör fortsatt disponeras av länsstyrelserna

Svenska kraftnät anser att den bedömning som gjordes i förarbetena till dammsäkerhetsregleringen fortsatt är giltiga, dvs. att avgifterna bör disponeras av

respektive länsstyrelse med motiveringen att antalet klassificerade dammar i respektive län varierar stort, och därmed varierar också behovet av personella resurser för dammsäkerhetstillsyn.

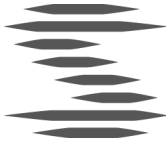
Länsstyrelser med dammar i dammsäkerhetsklass A i länet erhåller markant större intäkter för tillsynsavgifter, vilket framgick i figur 8. Att avgifterna disponeras av länsstyrelserna ger förutsättningar för dessa länsstyrelser att utveckla och upprätthålla erforderliga personella resurser. För länsstyrelserna utan dammar i dammsäkerhetsklass A, och med få dammar i klass B, finns inte motsvarande förutsättningar att utveckla och upprätthålla erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens på respektive länsstyrelse. För att överbygga dessa länsstyrelsernas förutsättningar anser Svenska kraftnät att former för att samordna tillsynen behöver utvecklas. En lösning kan till exempel vara att en länsstyrelse överlåter dammsäkerhetstillsynen till en annan länsstyrelse.

4.3.4 Dammsäkerhet bör särredovisas i ekonomiredovisningssystem och vid rapportering enligt 10 kap. FAPT

Länsstyrelsernas redovisning av verksamhetskostnader för dammsäkerhetsarbete ger inte en korrekt bild eftersom det saknas förutsättningar att lämna heltäckande och rättvisande redovisning, vilket framgick av figur 9. Dagens former för redovisning försvårar möjligheten att göra en kvalitativ uppföljning av om avgifterna motsvaras av en tydlig motprestation. Detta framgår även av Naturvårdsverkets redovisning av myndigheters intäkter och kostnader för prövning och tillsyn enligt miljöbalken³⁴. För att förbättra förutsättningarna för detta anser vi att länsstyrelsernas dammsäkerhetsarbete dels bör särredovisas i länsstyrelsernas ekonomiredovisningssystem, dels särredovisas i länsstyrelsernas tidsrapportering och redovisning av kostnader och intäkter enligt FAPT.

Det bör tydligt framgå i länsstyrelsernas ekonomiredovisningssystem vilka koder som omfattar länsstyrelsernas verksamhetskostnader för dammsäkerhetstillsyn som knyts till intäkterna för tillsynsavgifterna. Koden ”Övrigt” bedöms som väl bred och innefattar i nuläget inga specifika underkoder som enbart rör dammsäkerhet. Svenska kraftnät föreslår att dammsäkerhet införs som ett eget sakområde i länsstyrelsernas verksamhets- och ärendestruktur (VÄS) med ett antal underkoder som möjliggör för länsstyrelserna att samla tidredovisning och ekonomisk redovisning inom dammsäkerhet på ett sakområde. Befintliga koder för planerad och händelsestyrd tillsyn kompletteras med koder för kompetensutveckling, övergripande planering och uppföljning samt övrigt

³⁴ Naturvårdsverket, Redovisning av myndigheters intäkter och kostnader 2019 för prövning och tillsyn enligt miljöbalken – Redovisning till regeringen enligt 10 kap. 7§ förordning om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken den 15 april 2020, NV-00529-20

dammsäkerhetsarbete. Svenska kraftnät har framfört ett förslag till länsstyrelsernas grupp som arbetar med VÄS-koder, se bilaga 2.

I statskontorets översyn av avgiftssystemet för prövning och tillsyn enligt miljöbalken³⁵ rekommenderas bl.a. att Naturvårdsverket bör utveckla sin uppföljning och analys av myndigheters intäkter och kostnader. Som underlag för den utvecklingen föreslår Svenska kraftnät att bestämmelser om länsstyrelsernas redovisning av kostnader och intäkter för tillsynsområdet dammsäkerhet införs i FAPT och att dessa kostnader och intäkter särredovisas på motsvarande sätt som tillsynsområde markavvattning redovisas. Svenska kraftnät har framfört detta till Naturvårdsverket i samband med Naturvårdsverkets del av regeringsuppdraget M2020/00666/Me.

³⁵ Statskontoret, Översyn av avgiftssystemet för prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken, 2020:23

5 Slutsatser och förslag

I detta avsnitt samlas Svenska kraftnäts slutsatser och rekommendationer samt förslag till regeringen. Avsnitt 5.1 samlar våra slutsatser och rekommendationer avseende tillsynsvägledning, tillsyn samt uppföljningen av tillsynen. I avsnitt 5.2 samlas våra förslag till regeringen avseende kompletteringar i dammsäkerhetsregleringen samt regeringsuppdrag till Svenska kraftnät. Rekommendationerna och förslagen syftar till att dammsäkerhetsregelverkets intentioner ska kunna uppnås.

5.1 Slutsatser och rekommendationer

Svenska kraftnät bedömer att införandet av regleringen har stöttat utvecklingen av ägarnas dammsäkerhetsarbete liksom det har stärkt länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn. Det är dock inte möjligt att bedöma i vilken utsträckning regelverkets övergripande syfte att förebygga dammhaverier har uppnåtts.

Svenska kraftnät bedömer att den nya regleringen har stärkt dammsäkerhetsutvecklingen i landet men att föreslagna regelverkskompletteringar behövs. Vidare behöver tillämpningen bli fullt utvecklad – vilket bedöms ta ytterligare några år – för att det övergripande syftet ska uppnås.

Vi föreslår att Svenska kraftnät ges i uppdrag att genomföra ytterligare en kontrollstation år 2026 med syftet att analysera om tillsynen och tillsynsvägledningen skärpts i den omfattning som krävs efter införandet av dammsäkerhetsregleringen, i linje med de kontrollstationer som genomfördes 2018 och 2021 (denna).

5.1.1 Tillsynsvägledningen

Slutsats

Svenska kraftnät bedömer att tillsynsvägledningen har skärpts i den omfattning som krävs men att det är angeläget att den upprätthålls och utvecklas löpande för att fortsatt utgöra ett relevant stöd för både länsstyrelser och dammägare.

Rekommendationer

Svenska kraftnät har en viktig sammanhållande roll för utveckling, samordning och uppföljning av tillsynen, och säkerställer erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens för att upprätthålla denna.

Svenska kraftnäts tillsynsvägledning behöver vara tillräcklig, tillgänglig och hållas aktuell. Nya vägledningar och stöd upprättas efter behov, och då lämpligen i samverkan med branschorganisationer och/eller länsstyrelser. Ett exempel är att stödja länsstyrelsernas genomförande av fokusområdet i den nationella tillsynsstrategin.

Begreppet helhetsbedömning av dammsäkerheten introducerades i dammsäkerhetsförordningen och är fortfarande att betrakta som nytt. Det har medfört att det finns en kvardröjande osäkerhet om vad det innebär, och att endast ett fåtal helhetsbedömningar har redovisats för länsstyrelserna. Följande aktiviteter och författningsändringar föreslås för att stödja dammägares arbete med att utföra och redovisa helhetsbedömningar av dammsäkerheten:

- > Svenska kraftnät, branschorganisationer och länsstyrelser bör göra särskilda informationsinsatser om upprättade vägledning och stöd, framför allt riktade mot de mindre och mer oerfarna ägarna.
- > Förordningen om dammsäkerhet bör justeras så att helhetsbedömningar ska utföras minst vart tionde år och Svenska kraftnät ges mandat att meddela föreskrifter avseende när helhetsbedömningar ska göras. Syftet är inte att förtäta intervallet för dammar i högre dammsäkerhetsklass utan att medge en ökad flexibilitet och styrning avseende när (under vilka omständigheter) helhetsbedömningar bör genomföras och vilka särskilda förhållanden som kan föranleda tätare genomförande. Vidare bör förordningen kompletteras med att helhetsbedömningens resultat utöver att dokumenteras även ska redovisas till tillsynsmyndigheten.

Med syftet att möjliggöra en effektivare dammsäkerhetstillsyn avser Svenska kraftnät att utreda behov av dammsäkerhetskompetens, möjligheter att överlåta dammsäkerhetstillsyn mellan länsstyrelser och arbetsätt för samordning av tillsynen. För att säkerställa erforderliga resurser för utredningen föreslås att ett uppdrag läggs på Svenska kraftnät att utföra med bistånd av länsstyrelserna.

Särskilda samordningsbehov av tillsynen bedöms finnas bl.a.

- > avseende dammägare med klassificerade dammar i ett flertal län och
- > för länsstyrelser med ett fåtal klassificerade dammar i länet, vilket begränsar deras möjlighet att upprätthålla personella resurser med erforderlig dammsäkerhetskompetens.

Möjliga samordningsformer att utreda kan vara nationell samverkan, regional samverkan mellan närliggande län, koncentration av dammsäkerhetsansvaret till utpekade länsstyrelser, överlåtelse av tillsynen till annan länsstyrelse, etc.

Effekter av att överlappande eller närliggande krav ställs i olika regelverk samt att olika myndigheter svarar för tillsynsvägledning behöver överbryggas.

- > Svenska kraftnät bör samverka mer med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap i rollen som tillsynsvägledande myndighet enligt utvinningsavfallsförordningen och LSO.

- > Svenska kraftnät bör även öka samverkan med Havs- och Vattenmyndigheten i rollen som tillsynsvägledande för vattenverksamheter och Naturvårdsverket i rollen som sammanhållande för den nationella tillsynsstrategin och som ansvarig för uppföljning av länsstyrelsernas samlade tillsyn enligt miljöbalken.

5.1.2 Tillsynen

Slutsats

Svenska kraftnät bedömer att dammsäkerhetstillsynen har utvecklats, men ännu inte har skärpts i den omfattning som krävs. Länsstyrelsernas sätt att bemanna tillsynsarbetet såväl som deras förutsättningar för att upprätthålla erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens varierar.

Länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn har gått från att vara främst händelsesstyrd till att vara mer planerad och systematisk. En årscykel för tillsynen har etablerats. Svenska kraftnäts vägledning om dammsäkerhetstillsyn samt begäran om årlig rapportering om dammsäkerhetstillsyn och åiterrapportering av det årliga nationella tillsynsystemat bedöms ha bidragit till detta.

Rekommendationer

Ägare till dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass betalar årliga tillsynsavgifter och bör erhålla erforderlig tillsyn som motprestation. I nuläget ställs inga krav i regelverk på att planera, genomföra och följa upp dammsäkerhetstillsynen per anläggning, vilket kan medföra en oregelbunden och oförutsägbar dammsäkerhetstillsyn, särskilt för mindre dammägare.

- > För att säkerställa en regelbunden och förutsägbar tillsyn föreslår Svenska kraftnät att bestämmelser om tillsynsprogram för dammanläggningar med klassificerade dammar införs i miljötillsynsförordningen.

Formerna för tillsyn, behov av personal med dammsäkerhetskompetens samt ekonomiska förutsättningar för tillsyn varierar mellan länsstyrelserna utgående från dammarnas geografiska fördelning och klassificering. Svenska kraftnät anser att länsstyrelsernas dammsäkerhetsarbete samt behov av personal med dammsäkerhetskompetens bör utgå från förutsättningarna:

- > Länsstyrelser i län med stora reglerade vattendrag och därmed dammar i dammsäkerhetsklass A och ett större antal i klass B som ägs av stora dammägare, behöver utveckla och upprätthålla personella resurser med dammsäkerhetskompetens för systemtillsyn och anläggningstillsyn. Dessa länsstyrelsernas intäkter från tillsynsavgifter medger detta. De utvecklade formerna för systemtillsyn implementeras.
- > Övriga länsstyrelser kan främst fokusera på anläggningstillsyn. Dessa länsstyrelser erhåller lägre intäkter. För att upprätthålla erforderlig

dammsäkerhetskompetens behöver länsstyrelserna samordna tillsynen och eventuellt överlåta tillsyn sinsemellan.

För att länsstyrelserna ska lägga fokus på anläggningstillsyn avseende dammanläggningar där dammsäkerhetsstatusen är otillfredsställande eller okänd har Svenska kraftnät föreslagit ett fokusområde avseende dammar med otillfredsställande dammsäkerhet till arbetet med att formulera den nationella strategin för miljöbalkstillsyn 2022-2024.

5.1.3 Schablonavgifterna för dammsäkerhetstillsyn och länsstyrelsernas motprestation

Slutsats

Svenska kraftnät bedömer att nivåerna på schablonavgifterna fortsatt är relevanta då de medger länsstyrelsernas upprätthållande av personella resurser med dammsäkerhetskompetens för tillsynen utan att vara alltför betungande för mindre dammägare.

Förutsättningarna för redovisning och uppföljning av länsstyrelsernas verksamhetskostnader för dammsäkerhetsarbete behöver stärkas för att det ska vara möjligt att bedöma om tillsynsavgifterna motsvarar motprestationen.

Rekommendationer

Svenska kraftnät har mandat enligt 9 kap. 3 § FAPT att meddela föreskrifter om nedsättning eller efterskänkning av avgift. Svenska kraftnät avser att identifiera under vilka omständigheter nedsättning eller efterskänkning av avgifter kan vara relevant och vid behov upprätta föreskrifter.

Svenska kraftnät anser även att avgifterna även fortsatt ska disponeras av respektive länsstyrelse eftersom antalet dammar att bedriva tillsyn över varierar stort mellan länen. Om en länsstyrelse överlåter dammsäkerhetstillsynen till en annan länsstyrelse ska avgifterna överföras till den länsstyrelse som genomför tillsynen.

Svenska kraftnät anser att dammsäkerhet bör utgöra ett eget sakområde i länsstyrelsernas redovisning och rapportering av intäkter och verksamhetskostnader. Svenska kraftnät har följande förslag.

- > För att förenkla länsstyrelsernas tidsrapportering avseende arbete med dammsäkerhet och möjliggöra uppföljning av nedlagd tid för dammsäkerhetsarbete bör dammsäkerhet införas som ett eget sakområde i länsstyrelsernas verksamhets- och ärendestruktur (VÅS).
- > För att möjliggöra en likvärdig och kvalitativ uppföljning av länsstyrelsernas motprestation i förhållande till erhållna intäkter från tillsynsavgifter bör

bestämmelser om årlig redovisning av verksamhetskostnader och intäkter för dammsäkerhetstillsyn införs i 10 kap. 3 § FAPT.

- > I den redovisning som länsstyrelserna ska göra till Naturvårdsverket i enlighet med regleringsbrevet för 2021³⁶ bör dammsäkerhetstillsyn utgöra ett eget sakområde eftersom tillsynsavgifterna är specialdestinerade för detta. Svenska kraftnät har framfört detta till Naturvårdsverket.

Sammanfattningsvis anser Svenska kraftnät att föreslagna bestämmelser avseende tillsynsprogram för dammar i dammsäkerhetsklass A, B och C samt rapportering av verksamhetskostnader och intäkter för dammsäkerhetstillsyn måste införas och implementeras för att möjliggöra en ordentlig genomlysning av om tillsynen skärpts i tillräcklig omfattning, och om länsstyrelsernas motprestationer motsvarar tillsynsavgifterna.

5.2 Förslag på författningsändringar och uppdrag

I detta avsnitt samlas de förslag på kompletteringar av regelverket och de uppdrag som Svenska kraftnät föreslår.

För att möjliggöra en effektivare dammsäkerhetstillsyn föreslår Svenska kraftnät följande regeringsuppdrag:

- > **Regeringsuppdrag till Svenska kraftnät att utföra med bistånd av länsstyrelserna:** Utred behov av dammsäkerhetskompetens, möjligheter att överlåta dammsäkerhetstillsyn mellan länsstyrelser och arbetssätt för samordning av tillsynen. Uppdraget bör ingå i Svenska kraftnäts regleringsbrev för 2022 med krav om åiterrapportering senast juni 2023.

För att säkerställa en förutsägbarhet i länsstyrelsernas motprestation gentemot alla verksamhetsutövare med klassificerade dammar föreslås följande komplettering:

- > **Författningsändring i miljötillsynsförordningen:** Komplettera förordningen med krav på att länsstyrelserna ska upprätta tillsynsprogram för klassificerade dammar. I nuläget finns det kravet i tillsynsförordningen 10 a § för vissa utpekade miljöfarliga verksamheter, och Svenska kraftnät bedömer att det på motsvarande sätt bör finnas för klassificerade dammar. Detta förslag har sedan 2016 uppmärksamrats i Svenska kraftnäts rapportering om dammsäkerhetsutvecklingen till regeringen och författningsförslag har på begäran inlämnats 2020. Författningsförslaget återfinns i bilaga 3.

³⁶ I länsstyrelsernas regleringsbrev för 2021 framgår att de ska redovisa hur tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken har utvecklats sedan föregående år, andel utförd tillsyn i förhållande till behovet av tillsyn inom olika sakområden, vilka tillsynsvägledande insatser som har genomförts och hur samverkan har bedrivits samt vilka resultat som länsstyrelsernas arbete har lett till. Redovisningen ska omfatta hur medlen har använts samt utformas enhetligt och efter hörande av Naturvårdsverket. Uppdraget ska redovisas till Naturvårdsverket senast den 15 februari 2022.

För att möjliggöra en likvärdig och kvalitativ uppföljning av länsstyrelsernas motprestation i förhållande till avgiftsintäkter föreslås följande komplettering:

- > **Författningsändring i FAPT:** Komplettera 10 kap. 3 § med att länsstyrelserna årligen ska redovisa avgiftsintäkter och kostnader för tillsyn av dammsäkerhet skiljt från tillsyn över vattenverksamhet. Dessa krav finns avseende tillsyn av markavvattning, och Svenska kraftnät anser att dammsäkerhetstillsynen bör särredovisas på motsvarande sätt. Ett författningsförslag finns i bilaga 4.

För att medge ökad flexibilitet avseende helhetsbedömningar föreslås följande kompletteringar:

- > **Författningsändring i förordning om dammsäkerhet:** Komplettera förordningen genom att justera § 7 så att det framgår att helhetsbedömningar ska utföras minst vart tionde år och att resultatet av helhetsbedömning utöver att dokumenteras ska redovisas till tillsynsmyndigheten. Dessutom bör Svenska kraftnät ges möjlighet att meddela föreskrifter avseende när helhetsbedömningar enligt 7 § ska göras. I nuläget anges att helhetsbedömningar ska utföras vart tionde år, att resultatet ska dokumenteras samt att Svenska kraftnät har möjlighet att meddela föreskrifter avseende innehållet i samt omfattningen och dokumentationen av helhetsbedömningar. Ett författningsförslag finns i bilaga 5.

Eftersom Svenska kraftnät i denna kontrollstation gör bedömningen att tillsynen ännu inte har stärkts i den omfattning som krävs föreslås följande regeringsuppdrag, i linje tidigare kontrollstationer:

- > **Regeringsuppdrag till Svenska kraftnät:** Genomför en ny kontrollstation dammsäkerhet år 2026 med syftet att analysera om tillsynen och tillsynsvägledningen skärpts i den omfattning som krävs efter införandet av dammsäkerhetsregleringen 2014. I uppdraget bör även ingå att analysera om dammanläggningars säkerhetsstatus har bedömts och dokumenterats av såväl dammägare som länsstyrelser. Året 2026 anges som förslag på tidpunkt för att det då finns möjlighet att inhämta och analysera resultatet från arbetet i enlighet med den nationella strategin för miljöbalktillsyn 2022-2024 där dammsäkerhet föreslås utgöra ett av fokusområdena. Uppdraget ingår förslagsvis i Svenska kraftnäts regleringsbrev för 2025 med krav om återrapportering senast december 2026.

Referenser

Energiföretagen Sverige, *Energiföretagens riktlinjer för dammsäkerhet, RIDAS*, 2019

Naturvårdsverket, *Framtagande av en nationell strategi för miljöbalkstillsynen, Uppdragsplan 2020-06-17*

Naturvårdsverket, *Redovisning av myndigheters intäkter och kostnader 2019 för prövning och tillsyn enligt miljöbalken – Redovisning till regeringen enligt 10 kap. 7§ förordning om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken den 15 april 2020, NV-00529-20*

Proposition 2013/14:38, *Dammsäkerhet*

Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Affärsverket svenska kraftnät

Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende länsstyrelserna

Regeringsbeslut 2020-06-25, M2020/01034/Me, *Uppdrag att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken*

Regeringsbeslut 2020-04-30, M2020/00666/Me, *Uppdrag att se över systemet för avgifter för sådan prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken*

Riksrevisionen, *Säkerheten vid vattenkraftdammar*, RiR 2007:9

SOU 2012:46, *Dammsäkerhet – Tydliga regler och effektiv tillsyn*, 2012

Statskontoret, *Översyn av avgiftssystemet för prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken*, 2020:23

Svemin, *Gruvindustrins riktlinjer för dammsäkerhet, GruvRIDAS*, 2021

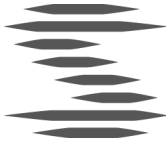
Svenska kraftnät, *Begäran - Nationellt tillsynsystema dammsäkerhet 2021 – Auvikelser och åtgärdsbehov*, dnr. 2020/4177

Svenska kraftnät, *Dammsäkerhet – Tillämpliga regelverk, vägledning och stöd*, dnr. 2020/493

Svenska kraftnät, *Dammsäkerhetsutvecklingen i landet 2020*, dnr. 2020/3959

Svenska kraftnät, *Klassificering av dammar – tidplan och fördelningsnyckel. Redovisning av regeringsuppdraget om dammsäkerhet*, 2014-06-25, dnr. 2014/909

Svenska kraftnät, *Konsekvensutredningar och dammsäkerhetsklassificering - Vägledning avseende Affärsverkets svenska kraftnät föreskrifter och allmänna*

råd om konsekvensutredning enligt 2 § förordningen (2014:214) om dammsäkerhet, dnr. 2017/773

Svenska kraftnät, Kontrollstation 2018 om dammsäkerhet - Delrapport 1 av regeringsuppdrag – klassificering och tillsyn, dnr. 2018/228

Svenska kraftnät, Länsstyrelsernas rapportering om dammsäkerhetstillsyn 2020/2021, dnr. 2020/4419

Svenska kraftnät, Mindre dammägares rutiner för drift, tillståndskontroll och underhåll - Tillsystema dammsäkerhet 2020, dnr. 2019/3296

Svenska kraftnät, Plan för tillsynsvägledning dammsäkerhet 2020-2022, dnr. 2019/2596

Svenska kraftnät, Sammanställning av ägares dammsäkerhetsrapportering till länsstyrelsen avseende 2019, dnr 2019/3349

Svenska kraftnät, Vägledning om säkerhetsledningssystem helhetsbedömning och årlig dammsäkerhetsrapportering, dnr. 2020/4155

Svenska kraftnät, Översyn av de statliga insatserna för dammsäkerhet, dnr. 2010/877, 2010

Svenska kraftnät, Övergripande plan för Svenska kraftnäts dammsäkerhetsverksamhet - Inriktning 2020-2023, dnr. 2019/2959

Bilaga 1 – Frågeformulär och dialogmöten som utgjort underlag för uppdraget

Som underlag för kontrollstationen upprättades ett frågeformulär som skickades till de 21 länsstyrelserna samt till 112 dammägare med dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass. Frågeformuläret utgjordes av påståenden och 18 frågor inom följande områden:

- > Länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn 2018-2020
- > Svenska kraftnäts vägledning och uppföljning av tillsynen
- > Regelverk, ansvar och samverkan
- > Framtida utvecklingsbehov

Svar på frågeformulären inkom från samtliga 21 länsstyrelser och 42 dammägare. Av länsstyrelserna besvarade alla utom länsstyrelsen i Gotlands län på frågeformuläret. På Gotland finns inga dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass.

De 42 dammägare som svarade ägde vid svarstillfället 326 dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass, motsvarande ca tre fjärdedelar av alla dammanläggningar med klassificerade dammar.

Dammägarna som svarade representerar följande branscher/verksamheter, men antal dammanläggningar som samlat ägas av de olika grupperingarna i parentes:

- > 20 st. kraftproduktion (242 dammanläggningar)
- > 9 st. vattenreglering (51 dammanläggningar)
- > 4 st. gruvindustri (20 dammanläggningar)
- > 5 st. vattenförsörjning (7 dammanläggningar)
- > 4 st. övriga, t.ex. sjöfart (6 dammanläggningar)

En annan fördelning av dammägarna är:

- > 8 av 11 st. stora ägare med mer än 5 dammanläggningar (262 dammanläggningar)
- > 9 av 12 st. mellanstora ägare med 3-5 dammanläggningar (33 dammanläggningar)
- > 25 av 77 st. små ägare med 1-2 dammanläggningar (31 dammanläggningar)

Fördjupande dialogmöten har hållits med nio länsstyrelser, sju stora och medelstora dammägare, SveMins arbetsgrupp dammsäkerhet (AGDA) samt MSB, Naturvårdsverket och Havs- och Vattenmyndigheten.

Svaren på frågeformulären och dialogmötena sammanfattas nedan utgående från frågeformulärets påståenden och frågor per område. I de fall där svaren varierat stort mellan olika aktörer nämns det.

Länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn 2018-2020

Förordning om dammsäkerhet har implementerats, dammsäkerhetsklassificering har genomförts och Svenska kraftnät har upprättat vägledningar och stöd. Dammsäkerhetstillsyn utövas av länsstyrelsen.

1. Vilken typ av tillsyn har länsstyrelsen bedrivit?	Länsstyrelserna bedriver överlag både verksamhetsövergripande och anläggningsspecifik tillsyn enligt upprättade tillsynsplaner. Tillsynen utgår från dammägarnas rapportering. Därefter ställs kompletterande frågor till dammägarna, alternativt hålls tillsynsmöten om specifika teman eller delar av rapporteringen. Mötena är antingen digitala, på kontor eller på anläggningen. Många länsstyrelser har även deltagit vid dammägarens egenkontroll, t.ex. vid inspektioner. Vissa länsstyrelser har fokuserat mer på anläggningsbesök och andra på systemtillsyn.
2. Har tillsynen ändrats jämfört med innan regleringen?	Tillsynen har över lag ökat, blivit mer specifik och inriktad på årliga teman. Arbetet med att prioritera och planera tillsynen har ökat. Många länsstyrelser uppger att de fått en bättre kontakt med dammägare och att dammägarna har en större förståelse för länsstyrelsens arbete.
3. Har tillsynen differentierats med avseende på dammsäkerhetsklass?	De länsstyrelser som har dammar i olika dammsäkerhetsklasser i sina län har över lag prioriterat tillsyn av dammar i högre dammsäkerhetsklass.
4. Har tillsynen anpassats till olika dammägare, verksamheter, etc?	Tillsynen genomförs över lag på liknande sätt oberoende av typ av verksamhet, verksamhetens storlek. För mindre och oerfarna dammägare har länsstyrelsen ibland en mer stödjande och rådgivande roll. Dammägare med verksamhet i olika län uppger att tillsynen överlag genomförs på liknande sätt, men att den till viss del är personberoende.

Dammägare ska årligen betala tillsynsavgifter för dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass A, B och C till länsstyrelsen.

5. Är tillsynsavgifterna skäliga i förhållande till genomförd dammsäkerhetstillsyn?	Majoriteten av länsstyrelserna anser att tillsynsavgifterna är skäliga. Några länsstyrelser uppger att det är för tidigt att utvärdera och andra att avgiften är för hög i förhållande till den tillsyn som bedrivs i nuläget. Någon länsstyrelse nämner att tillsynsavgiften för dammar i dammsäkerhetsklass C är för låg i förhållande till den tillsyn som bedrivs (motsvarar en dag per dammanläggning och år). Dammägarna har en mer varierad syn där ca en tredjedel tycker de är skäliga, en tredjedel att de inte är skäliga och en sista tredjedel som inte har någon åsikt. En större andel av de större dammägarna anser att avgifterna inte är skäliga.
6. Har länsstyrelsen erforderliga personella resurser, kompetens, etc. eller finns det några begränsningar för att utföra dammsäkerhetstillsynen? (Denna fråga ställdes endast till länsstyrelserna).	Två tredjedelar av länsstyrelserna gör bedömningen att de har erforderliga personella resurser och kompetens. En tredjedel bedömer att de inte har det och uppger att det inte beror på de ekonomiska resurserna utan på personalomsättning, prioritering inom länsstyrelsen, etc.

Svenska kraftnäts vägledning och uppföljning av tillsynen

Enligt förordning om dammsäkerhet får Svenska kraftnät meddela föreskrifter avseende bl.a. innehållet i samt omfattningen och dokumentationen av konsekvensutredningar, säkerhetsledningssystem, helhetsbedömningar och dammsäkerhetsrapporter. Svenska kraftnät har upprättat vägledningar och stöd inom dammsäkerhetsområdet.

7. Utgör Svenska kraftnäts vägledningar och stöd ett relevant stöd för dammägares dammsäkerhetsverksamhet och rapportering samt länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn?

Både länsstyrelser och dammägare uppger att Svenska kraftnäts vägledningar och stöd utgör relevant stöd för dammsäkerhetsverksamheten, rapportering samt tillsyn. Knappt hälften av de mindre dammägare uppger att de inte har någon åsikt om vägledningarna.

Enligt proposition 2013/14:38 Dammsäkerhet ska kraven på egenkontroll och rapportering differentieras mellan dammsäkerhetsklasserna.

8. Ger Svenska kraftnäts vägledningar stöd för differentiering med avseende på dammsäkerhetsklasser i tillräcklig omfattning?

Både berörda länsstyrelser och dammägare uppger att vägledningarna ger tillräckligt stöd för differentiering. Några lyfter behovet av en vägledning med rimliga/skäligen krav för mindre dammägare.

Svenska kraftnät har 2019 introducerat årliga nationella tillsystemen för att inrikta och berika dammsäkerhetstillsynen.

9. Har de nationella tillsystemena bidragit till en ökad tillsyn och dialog mellan länsstyrelser och dammägare?

Flertalet av länsstyrelserna och vissa av dammägarna uppger att de tycker att tillsystemen tillför något extra till den ordinarie tillsynen, att det tillför en likriktning och struktur för planering och genomförande av tillsynen samt att de bidragit till en ökad kontakt mellan länsstyrelsen och dammägare. Flertalet av dammägarna, främst de mindre, uppger att de inte känner till att nationella tillsystemen införts.

Svenska kraftnät har 2018 infört att länsstyrelserna årligen ska rapportera om genomförd och planerad dammsäkerhetstillsyn till Svenska kraftnät

10. Har införandet av rapportering om dammsäkerhetstillsynen påverkat länsstyrelsens tillsyn?

Majoriteten av länsstyrelserna uppger att rapporteringen har bidragit till dammsäkerhetstillsynen, några anser att tillsynen inte påverkats och andra har ingen åsikt i frågan. Det uppges att även om det är en extra arbetsuppgift så bidrar den till reflektion över arbetet, ger en möjlighet lyfta prioriteringsbehov internt, och driver på arbetet. Endast några av dammägarna känner till länsstyrelsernas rapportering om dammsäkerhetstillsyn.

Regelverk, ansvar och samverkan

Förordning om dammsäkerhet ställer krav avseende konsekvensutredning, säkerhetsledningssystem, helhetsbedömning av dammanläggningars säkerhet samt årlig dammsäkerhetsrapportering till länsstyrelserna.

11. Har dammägares dammsäkerhetsverksamhet samt länsstyrelsernas dammsäkerhetstillsyn ändrats med hänsyn till dammsäkerhetsregleringen?

Länsstyrelserna uppger att dammsäkerhetstillsynen har blivit mer ändamålsenlig och strukturerad, gått från att vara främst händelsestyrd till att bli planerad, fortlöpande och regelbunden. Dammägarna uppger överlag att de har anpassat sina dammsäkerhetsverksamheter till lagstiftningen, i större eller mindre omfattning. Vissa nämner att de redan har arbetat i enlighet med kraven i regelverket andra att de följer branschernas riktlinjer för dammsäkerhet..

12. Har dammägares konsekvensutredningar och dammsäkerhetsrapportering medfört ökad kunskap inom länsstyrelserna om dammanläggningarna i länet?

Samtliga länsstyrelser och majoriteten av dammägarna bedömer att länsstyrelsernas kunskap om dammanläggningarna i länet har ökat till följd av arbetet med dammsäkerhetsklassificering och dammägarnas dammsäkerhetsrapportering.

Enligt Svenska kraftnäts instruktion ska Svenska kraftnät i fråga om dammsäkerhet svara för tillsynsvägledning enligt miljötillsynsförordningen och samverka med länsstyrelserna för att åstadkomma ett effektivt tillsynsarbete.

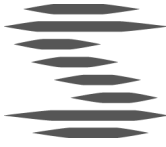
13. Har ni synpunkter på hur Svenska kraftnät samverkar med länsstyrelserna?

Länsstyrelserna svarar att samarbetet fungerar bra, att Svenska kraftnäts handläggarträffar är bra och att Svenska kraftnät ger snabbt och relevant stöd i specifika frågor. De flesta dammägare har ingen åsikt om detta. Några framför dock att Svenska kraftnät borde säkerställa tydliga kompetenskrav för dammsäkerhetstillsyn, verka för mer enhetlig tillsyn, stödja länsstyrelserna vid specifika frågor samt organisera gemensamma workshoppar för dammägare och länsstyrelser.

Utöver sitt ansvar som dammsäkerhetsfrämjande myndighet är Svenska kraftnät också elberedskapsmyndighet samt sektorsansvarig myndighet för elförsörjningens säkerhetsskydd.

14. Hur kan Svenska kraftnäts olika myndighetsansvar som berör dammar samordnas/koordineras?

Majoriteten av de som svarat har ingen åsikt om samordning/koordinering av Svenska kraftnäts olika myndighetsansvar. Några synpunkter framkom dock, bl.a. att kravställningarna enligt de olika lagstiftningarna kan behöva tydliggöras i vägledning och vid behov koordineras. Någon lyfte behovet av att ha en kommunikationsväg till Svenska kraftnät, nu är det många olika beroende på frågeställning.

I förordning om dammsäkerhet undantas dammar som utgör en riskanläggning från kravet om säkerhetsledningssystem eftersom motsvarande krav finns i förordning om utvinningsavfall. Dammar vid riskanläggningar omfattas däremot av övriga krav i förordning om dammsäkerhet. Ansvaret för tillsynsvägledning delas för dessa dammar mellan MSB, som ger tillsynsvägledning i frågor om bestämmelser om förebyggande och hantering av allvarliga olyckor enligt utvinningsavfallsförordningen, och Svenska kraftnät, som ger tillsynsvägledning om bestämmelser i förordning om dammsäkerhet.

15. Hur kan krav, undantag och tillsynsvägledningsansvar i enlighet med förordning om dammsäkerhet och förordningen om utvinningsavfall hanteras?

Denna fråga berör enbart dammägare och länsstyrelser med riskanläggningar. Dammägare som svarat uppger att Svenska kraftnät och MSB bör samordna sina vägledning för att underlätta rapportering, att de upplever länsstyrelserna som osäkra och utan vägledning i sin tillsynsroll, Från länsstyrelserna framkommer också en önskan om samordning mellan Svenska kraftnät och MSB alternativt att en myndighet som är väl insatt i de särskilda frågor som rör just gruvdammar ges tillsynsvägledningsansvar. Ytterligare vägledning om krav för riskanläggningar enligt utvinningsavfallsförordningen önskas.

Framtida utvecklingsbehov

Enligt Svenska kraftnäts instruktion ska Svenska kraftnät i fråga om dammsäkerhet årligen rapportera till regeringen om utvecklingen och vid behov föreslå åtgärder

16. Hur kan dammsäkerhetstillsyn bedrivas framöver?

Synpunkter som framkom i svaren:

- Dialog och tillit: En tät dialog mellan dammägarna och tillsynsmyndigheten vad gäller dammägarnas arbete med dammsäkerheten är viktigt. Tillit och förståelse för varandras ansvar är grundläggande.
- Kunskapshöjning och information: Satsa på kunskapshöjande aktiviteter och informationsmöten med dammägare.
- Anläggningstillsyn: Önskvärt med mycket tillsyn på anläggningar, i situationer när personal på olika nivåer i företagets dammsäkerhetsarbete finns tillgängliga. Det är viktigt att dammsäkerhetstillsynen följer med utvecklingen av dammsäkerhetsarbetet vid anläggningarna. Mer anläggningsbesök för att länsstyrelsen ska få en tydligare bild och känsla av anläggningarna och bekräftelse på att dammägaren vet hur dammen "mår".
- Systemtillsyn/Verksamhetstillsyn: Utveckla arbetet med systemtillsyn. Genomför regelbundna tillsynsmöten. Samordning av systemtillsynen mellan länen, t ex i någon tillsynsvariant av älvgrupper. Mer tillsyn över de organisatoriska delarna med t ex säkerhetskultur och MTO-frågor. Digital tillsyn som komplement till fysiska möten.
- Tillsynsteman: Fortsätt med tillsynsteman. Länsstyrelserna genomför uppföljande tillsyn av de svagheter som framkommit genom tidigare tillsynsteman.
- Beredskapsplanering: Önskvärt med ett tätare samarbete med samhällets kris- och beredskapsorganisationer och LSO-tillsynen. Ökat samarbete inom länsstyrelsen mellan dammsäkerhetstillsyn och beredskapsplanering. Ändring av regelverket så att länsstyrelsen kan använda tillsynsavgifterna även till arbete med beredskapsplanering.

Enligt Svenska kraftnäts instruktion ska Svenska kraftnät i fråga om dammsäkerhet årligen rapportera till regeringen om utvecklingen och vid behov föreslå åtgärder

17. Hur kan Svenska kraftnäts framtida vägledning inom dammsäkerhetsområdet utvecklas?

Synpunkter som framkom i svaren:

Samverkan med dammägare/branschorganisationer:

- Det är bra om Svenska kraftnäts vägledningar och annat är helt fristående från RIDAS och täcker in det Svenska kraftnät önskar styra/hjälpa dammägare med även utan tillgång till RIDAS.
- Svenska kraftnäts vägledningar och branschernas riktlinjer för dammsäkerhet bör vara synkade. Begrepp i regelverket bör samordnas/synkas med RIDAS.
- Mer dialog mellan Svenska kraftnät och dammägarna. Fortsatt samverkan mellan Energiföretagens dammsäkerhetsgrupp och Svenska kraftnät.

Samverkan med länsstyrelser:

- Svenska kraftnät och länsstyrelserna kan samordna och formalisera utveckling av gemensamma vägledningar, t.ex. i en arbetsgrupp dammsäkerhetstillsyn (jmf. Sevesotillsyn).

Samverkan med MSB:

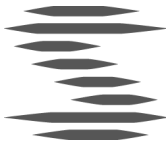
- Det skulle behövas en vägledning kring LSO 2:4 och hur det bör tillämpas på dammar i dammsäkerhetsklass B. Detta är inte tydligt i dagsläget. Skulle vara motiverat med en samverkan om detta mellan MSB och Svk.

Generella synpunkter om Svenska kraftnäts vägledningar:

- Utveckla vägledningar med exempel allt eftersom praxis växer fram.
- Gör korta och kärnfulla vägledningar.
- Informera om förändringar i vägledningarna
- Tydligare differentiering av krav på tillsynsobjekten med tanke på dammsäkerhetsklass, verksamhet och storlek.

Behov av vägledning inom specifika områden

- Rimliga krav på rutiner och dokumentation för mindre dammägare och ägare till dammar utan dammsäkerhetsklass.
- Lämpliga minimi-intervall samt omfattning av driftmässig tillsyn och tillståndskontroll.
- Vad det innebär att äga en damm ansvarsmässigt.
- Typer av dammsäkerhetshöjande åtgärder som kan genomföras helt utan prövning (11 kap 12 § miljöbalken), genom en anmälan (11 kap 9a § miljöbalken), genom tillståndsprövning (11 kap 9 § miljöbalken) samt akuta dammsäkerhetshöjande åtgärder (11 kap 16 § miljöbalken, såväl första som andra stycket).
- Slussar och kanaler.
- Larmplaner, insatsplaner, handlingsplaner mm.
- Utrivning av dammar.
- Dammsecurity, cyberhot etc.
- Hur/när dammsäkerhetsfrågor ska involveras i länsstyrelsernas NAP-arbete. .

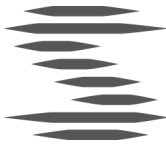

Enligt Svenska kraftnäts instruktion ska Svenska kraftnät i fråga om dammsäkerhet årligen rapportera till regeringen om utvecklingen och vid behov föreslå åtgärder

18. Hur kan dammsäkerhetsverksamheten i landet utvecklas ytterligare?

Synpunkter som framkom i svaren:

- Långsiktighet: Låt nuvarande tillsyn, vägledning och regelverk få en möjlighet att sätta sig innan en eventuell diskussion om förändring. Flera dammar har nyligen klassats och vad det innebär för både dammägare och länsstyrelser är relativt nytt. Långsiktighet från myndigheternas sida är viktigt för dammägarnas investeringsplanering.
- Gruvdammar: Skapa en plattform för samsyn mellan de olika länsstyrelserna med gruvdammsanläggningar. Justera årsrapporteringsmallen så att den uppfyller både kraven enligt dammsäkerhets- och utvinningsavfallsförordningen. Tydliggör Svenska kraftnäts syn avseende Global Tailings Standard och gruvindustrins anpassning till standarden.
- Tillsynsvägledning beredskap: Vi anser att det skulle vara en fördel och SVK övertog rollen som tillsynsvägläddande myndighet även för beredskapsfrågor (LSO) kopplat till dammanläggningar.
- Säkerhetsskydd/Informationssäkerhet: Säkerhetsskyddslagstiftningen medför osäkerhet med potentiellt mycket stor påverkan på arbetssätt och tillgänglighet till material som kan vara kritisk för dammsäkerhetsarbetet. Är avvägningen dammsäkerhet kontra informationssäkerhet lämpligt utformad?
- Ägare utan resurser till dammar med otillräcklig anläggningsdokumentation: Det finns ett stort behov av att ta fram tillräcklig anläggningsdokumentation för framförallt mindre dammägare. Flertalet dammar saknar ritningar och information om hur dammen är konstruerad, och saknar dessutom instrumentering. Det medför att det är svårt att bedöma statusen på dammarna och framöver kunna göra helhetsbedömningar som är "relevanta". Det försvårar även tillsynen. Enbart att ta fram grundläggande uppgifter om dammen samt t ex låta oberoende, sakkunniga konsulter göra en fördjupad inspektion innebär för vissa dammägare en stor kostnad.
- Dammar i dammsäkerhetsklass B: Differentiera dammanläggningar inom dammsäkerhetsklass B i två olika klasser, alternativt tydliggör differentiering av krav på dessa typer av B-dammar i regleringen. Konsekvenserna av ett haveri kan skilja mycket mellan olika dammanläggningar i dammsäkerhetsklass B.
- Kompetenskrav: Inför nationella kompetenskrav för olika roller, t.ex. sakkunniga inom dammsäkerhet, inspektörer

Bilaga 2 – Förslag på ny VÄS-struktur för Dammsäkerhet som eget sakområde

Förslag som delgetts länsstyrelsernas VÄS-nätverk våren 2021.

Många av de föreslagna förbättringarna i Kontrollstation Dammsäkerhet 2021 handlar om att göra Dammsäkerhet till ett eget tillsynsområde fullt ut vilket var avsikten med införandet av dammsäkerhetsregleringen 2014, vilket framgår i regeringens proposition Dammsäkerhet. Det rör både länsstyrelsernas planering, genomförande och rapportering/redovisning av det arbete som görs inom dammsäkerhet och insatser för kompetensutveckling som finansieras av de särskilda tillsynsavgifterna för dammsäkerhetstillsynen. (Tillståndsprovning ingår ej.)

Förslag rörande VÄS-strukturen: Dammsäkerhet bör utgöra ett eget sakområde med ett antal underkoder. De två befintliga koderna för planerad/egeninitierad samt händelsestyrd dammsäkerhetstillsyn inkluderar inte länsstyrelsernas samtliga kostnader för dammsäkerhetsarbete. För att möjliggöra en kvalitativ uppföljning av länsstyrelsernas dammsäkerhetsarbete i förhållande till intäkterna gör vi bedömningen att fler underkoder behöver upprättas, och att det underlättar om alla underkoder samlas under en övergripande rubrik för sakområdet Dammsäkerhet. För att inkludera alla kostnader föreslår vi att förslagsvis tre nya koder införs som komplement till de två befintliga.

Önskad placering i VÄS-strukturen: Som 3-sifferkod under Vattenverksamhet och vattenförvaltning (53). Möjliga/Lediga 3-sifferkoder är 533 och 534 enligt VÄS 2021. Om inte det går så kanske en 4-sifferkod är möjlig.

Dammsäkerhet	Dammsäkerhet planerad/egeninitierad tillsyn	Nuvarande 53522	Exempel: dammsäkerhetsrapportering, helhetsbedömningar, tillsynsmöten, etc.
	Dammsäkerhet händelsestyrd tillsyn	Nuvarande 53532	Exempel: Oplanerad tillsyn, t.ex. i samband med en händelse/incident
	Övergripande planering och uppföljning inom dammsäkerhet	Ny	Exempel: Planering och uppföljning av tillsyn, åiterrapportering till Svenska kraftnät
	Kompetensutveckling inom dammsäkerhet	Ny	Exempel: Utbildning, temadagar, seminarier inom dammsäkerhet
	Övrigt inom dammsäkerhet	Ny	Exempel: Älvgruppsmöten

Bilaga 3 – Författningsförslag avseende tillsynsprogram i miljötillsynsförordningen

Svenska kraftnät lämnade följande förslag i sin årliga rapportering till regeringen om dammsäkerhetsutvecklingen i landet avseende år 2019:

- > Enligt 1 kap. 10a § miljötillsynsförordningen (2011:13) ska, i dess lydelse från den 1 januari 2017, den operativa tillsynsmyndigheten, med utgångspunkt i myndighetens tillsynsplan, upprätta och regelbundet uppdatera ett tillsynsprogram för varje verksamhet som är tillståndspliktig enligt vissa kapitel i miljöprövningsförordningen. Svenska kraftnät anser att motsvarande bestämmelse även bör gälla för klassificerade dammar och föreslår att detta införs i miljötillsynsförordningen. Tydliga krav på länsstyrelsens planering av dammsäkerhetstillsynen skulle då kunna kopplas till dammens dammsäkerhetsklass.

På möte med departementet 27 april 2020 föreslogs att Svenska kraftnät ska återkomma till departementet med ett skriftligt förslag till ändring i förordningen.

Svenska kraftnät föreslog tillägg i miljötillsynsförordning (2011:13) i **markerad text** enligt nedan.

1 kap. Allmänt om miljötillsynen

Tillsynsprogram och tillsynsbesök

10 a § Den operativa tillsynsmyndigheten ska med utgångspunkt i myndighetens tillsynsplan upprätta och regelbundet uppdatera ett tillsynsprogram för varje

1. verksamhet som är tillståndspliktig eller omfattas av ett tillstånd enligt miljöprövningsförordningen (2013:251), om den verksamhetskod som gäller för verksamheten slutar med -i,

2. verksamhet som behandlar avfall, eller

3. yrkesmässig verksamhet

a) som samlar in eller transporterar avfall,

b) som förmedlar avfall för återvinning eller bortskaffande,

c) som handlar med avfall, eller

d) där farligt avfall uppkommer som ett led i den yrkesmässiga verksamheten.

Förordning (2018:2004).

4. verksamhet som omfattar en damm som är klassificerad i dammsäkerhetsklass enligt miljöbalken 11 kap. 24-25 §§

10 b § I tillsynsprogrammet ska myndigheten bestämma hur ofta tillsynsbesök ska genomföras. Tiden mellan två tillsynsbesök ska bestämmas utifrån en bedömning av verksamhetens risk för människors hälsa och miljön.

För verksamheter som avses i 10 a § 1 får tiden mellan två tillsynsbesök inte överskrida

1. ett år, om verksamheten innebär betydande risker för människors hälsa eller

miljön, och

2. tre år i andra fall.

För verksamheter som avses i 10 a § 2 och 3 ska tillsynsbesöken genomföras med jämna mellanrum. Förordning (2018:2004).

För verksamheter som avses i 10 a § 4 ska tiden mellan två tillsynsbesök eller -möten bestämmas utifrån en bedömning av

- verksamhetens risk för att ett dammhaveri ska uppkomma och
- allvarlighetsgraden av de konsekvenser enligt miljöbalken 11 kap. 24 § som detta kan medföra.

10 c § Vid tillsynsbesök hos en verksamhet som yrkesmässigt samlar in eller yrkesmässigt transporterar avfall ska myndigheten särskilt kontrollera

1. varifrån avfallet kommer,
2. avfallets typ och mängd,
3. var avfallet ska lämnas efter insamlingen eller transporten, och
4. att hanteringen av avfall uppfyller kraven i 15 kap. 11 § miljöbalken.

Förordning (2018:2004).

11 § För de verksamheter som omfattas av 10 a § ska den operativa tillsynsmyndigheten

1. genomföra tillsynsbesök eller -möten i enlighet med tillsynsprogrammet,
2. efter ett tillsynsbesök eller -möte genomföra ett nytt besök eller -möte inom sex månader, om myndigheten vid det föregående besöket fann någon allvarlig brist i uppfyllandet av

- de villkor som gäller för verksamheten enligt en dom eller ett beslut eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 5 § miljöbalken, eller

- de villkor som gäller för klassificerade dammar enligt dom eller ett beslut eller föreskrifter meddelade med stöd av 11 kap. 9 c § miljöbalken,

3. skriftligen redovisa varje tillsynsbesök och lämna redovisningen till verksamhetsutövaren senast två månader efter besöket. Förordning (2016:832)

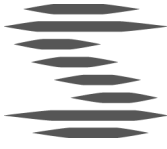
Bilaga 4 – Författningsförslag om redovisning av intäkter och kostnader i 10 kap. 3 § FAPT

Svenska kraftnäts förslag på tillägg i 10 kap. 3 § FAPT framgår i markerad text nedan.

10 kap. Redovisning av intäkter och kostnader

3 § Länsstyrelserna ska senast den 28 februari varje år redovisa föregående kalenderårs

1. avgiftsintäkter för prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter,
2. kostnader för samråd och beslut om betydande miljöpåverkan för miljöfarlig verksamhet,
3. kostnader för tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet vid miljöprövningsdelegationerna,
4. kostnader för medverkan vid tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet i första instans i mark- och miljödomstol, med undantag för kostnader för att initiera tillståndsprövning enligt 24 kap. 7 § miljöbalken,
5. kostnader för tillsyn över miljöfarlig verksamhet, med undantag för kostnader för handläggning av miljöstraffavgifter och åtalsanmälningar,
6. avgiftsintäkter för tillståndsprövning av markavvattning,
7. avgiftsintäkter för handläggning av anmälan av anmälningspliktig vattenverksamhet,
8. avgiftsintäkter för tillsyn över markavvattning,
9. avgiftsintäkter för tillsyn över vattenverksamhet utom markavvattning och dammsäkerhet,
10. intäkter i form av ersättning för rättegångskostnader vid tillståndsprövning av vattenverksamhet i första instans,
11. kostnader för samråd och beslut om betydande miljöpåverkan för vattenverksamhet,
12. kostnader för tillståndsprövning av vattenverksamheter i första instans i mark- och miljödomstol, med undantag för kostnader för att initiera tillståndsprövning enligt 24 kap. 7 § miljöbalken,
13. kostnader för dispensprövning och tillståndsprövning av markavvattning,
14. kostnader för handläggning av anmälan från anmälningspliktig vattenverksamhet,
15. kostnader för tillsyn över markavvattning, med undantag för kostnader för handläggning av miljöstraffavgifter och åtalsanmälningar, och
16. kostnader för tillsyn över vattenverksamhet utom markavvattning och dammsäkerhet, med undantag för kostnader för handläggning av miljöstraffavgifter och åtalsanmälningar,
17. avgiftsintäkter för tillsyn av dammsäkerhet,
18. kostnader för tillsyn av dammsäkerhet.

Bilaga 5 – Författningsförslag om helhetsbedömningar i förordning om dammsäkerhet

Svenska kraftnäts förslag på tillägg i förordning (2014:214) om dammsäkerhet framgår i markerad text nedan.

Säkerhetsledningssystem och rutiner för egenkontroll

*7 § Den som är skyldig att underhålla en damm som är klassificerad enligt 11 kap. 24 och 25 §§ miljöbalken ska **minst** vart tionde år utföra en helhetsbedömning av dammens säkerhet. Bedömningen ska även avse verksamhetens organisation. Resultatet av bedömningen ska dokumenteras **och redovisas till tillsynsmyndigheten.***

Bemyndigande för Affärsverket svenska kraftnät

*9 § Affärsverket svenska kraftnät får meddela föreskrifter om när en konsekvensutredning enligt 2 och 4 §§ **och en helhetsbedömning enligt 7 § senast ska ges in till tillsynsmyndigheten.***